alia inconvenientia in rebus theologicis sequerentur ex hac sententia, ut probat Aversa loc.cit.

32 Aliò proindè ad evitandam contradictionem recurrunt cum Trombeta ad diversa signa naturæ in eodem instanti temporis inclusa, & privationem dari in priori signo naturæ, & in posteriori formam, & hæc duo signa salvare, quin contradictio sequatur.

Sed præterquamquod prioritas naturæ non sufficit ad rationem privationis, ut ex Scoto probavimus quæst. præc. unde in hoc videtur Tromb. à Doctore deviasse, adhuc hæc diversa signa naturæ contradictionem non tollunt, & semper sequitur in eodem instanti temporis eamdem formam simul esse, & non esse, hæc enim talis est contradictio, quæ ad instans durationis refertur, non ad instans naturæ, & ratio hujus est id, quod docuimus in Logica disp.9. quæst.2. art.1. nullius scilicet rei existentiam mensurari per instans naturæ, sic quòd pro aliquo instanti existat id, quod dicitur natura prius, in quo non existat, quod est natura posterius, unde licèt homo sit prior natura risibilitate, & universaliter quodcumque subjectum sua passione, non tamen est in aliquo instanti in quo non sit, vel existat risibilitas, licèt verum sit, quod in aliquo instanti intelligitur homo, in quo non intelligitur risibilitas, cum ergo existentia rei per naturæ instantiam non mensuretur, nec prioritas naturæ exponatur cum verbo *est*, & *in quo*, sed per verbum *potest esse*, & *in quo*, si est prioritas naturæ essendi, vel per verbum *intelligitur*, & *in quo*, si est prioritas naturæ intelligendi, necessariò dicendum est, esse, & non esse rei respicere instans temporis, & illo mensurari, ac proindè contradictionem de esse, & non esse ejusdem rei per diversa signa naturæ evitari non posse, licèt alia quædam contradictoria evitari possint per diversa signa naturæ. Accedit etiam, per hunc dicendi modum non evitari inconvenientia theologica jam allata, quòd idem homo simul, & semel in eodem temporis instanti esset in gratia, & in peccato.

33 Hinc Amicus cit.ad evitandam contradictionem ait, privationem utique principiare, dum ipsa est, sed tunc non dari mutationem, quia adhuc subjectum est privatum forma, quam immediatè post habebit, unde hæc propositio de præsenti, *privatio est principium*, æquivalet huic de futuro, *principiatum immediatè post erit ex vi privationis*, juxta quem dicendi modum evitantur contradictoria, quia tunc non datur forma simul cum privatione.

Sed neque in hoc sensu hæc sententia defendi potest. Tum quia omnia principia, etiam privatio, tunc principiant, quando generatur compositum, sivè id, quod fit ex ipsis principiis, & concipi nequit principium principiare, & aliquid tunc non principiari, nam tunc principium proprièdicitur exercere actum principiandi, quando aliquid fit ex ipso, & quamvis omne principium sit prius natura ipso principiato, etiam dum est sub actuali ratione principiandi, nulla tamen intercedit prioritas durationis, ergo non benè dicitur privatio esse actu principium, quia immediatè post erit principiatum, sed in eodem instanti simul esse debebunt principium, & principiatum, in hoc enim sensu causa in actu, & effectus in actu simul esse dicuntur. Tum etiam privatio principiat mutationem, ut terminus à quo, sed principiare, ut terminus à quo, est principiare, utà quo destructo, ergo principiat, quando non est, non autem quando est. Tum tandem quia hæc sententia omnes ferè difficultates incurrit, quibus opposita subjacet, nam sicut tota nostræ sententiæ difficultas consistit in explicando, quomodo aliquid possit esse principium, si non est, quia omnis principiatio supponit, principium esse, ita & ipsi explicare tenentur, quomodo aliquid possit esse principium, & nihil actu principiare; quod si ipsi dicant, propositionem de præsenti *privatio est principium* æquivalere propositioni de futuro, *principiatum immediatè post erit, ex vi privationis*, sanè præfabit dicere, & erit magis propria locutio, principiationem actualiter exerceri à privatione immediatè post suum esse, & non quando actu erat in subjecto,

34 In oppositum objicitur 1. Si privatio potest principiare mutationem, quando ipsa privatio non est, sequeretur, pari ratione mutationem posse principiari à privatione, quando ipsa mutatio non est, cùm non sit major ratio de uno, quam de altero; sed quando mutatio non est, non potest à privatione principiari, ergo, nec privatio principiat, quando ipsa non est. Resp.negando sequelam, & disparitas de privatione, & mutatione est, quia privatio, ut diximus, principiat mutationem, ut terminus à quo, de cujus ratione est, ut præexistiterit immediatè ante mutationem, mutatio verò principiatur, non ut terminus à quo, sed ut realis transitus à termino à quo ad terminum ad quem, principiari autem transitum, nihil aliud est, quam transitum incipere esse, & consequenter, nisi sit mutatio, principiari non potest.

Secundò objicies cum Tromb. Mutatio instantanea non est sine suis terminis, cum sit habitudo inter terminum à quo, & terminum ad quem, & habitudo, seu relatio non est sine extremis, ergo in eodem instanti temporis erit terminus à quo ipsius mutationis, & terminus ad quem, licèt non pro eodem signo naturæ. Confirm.quia si Deus crearet subjectum ultimatè dispositum ad ignem, & igni esset explicatum, utique ignis produceret in eo formam substantialem in instanti, at non posset producti sine privatione existente in materia, ergo in eodem instanti esset privatio, & forma ignis; per quem casum excludit Tromb.responsionem, quæ dari possset privationem nimirum dari in toto tempore præcedente mutationem instantaneam, seu generationem, & formam dari in instanti ultimo totius temporis mensurantis alterationem præcedentem.

Resp.argumentum etiam urgere Trombetam, probat enim terminum à quo, & terminum ad quem debere esse simul, non solùm in eodem temporis instanti, sed etiam in eodem signo naturæ; relativa enim sunt simul natura, & naturali intelligentia, quatenus relativa, & extrema relationis sunt prorsus simul natura, nam si unum extremum sub illa habitudine conceptum præcedit aliud, vel tunc concipitur in illo priori terminatum ad aliud, vel non; si primum, ergo non est prius natura, sed simul cum eo; si non, ergo non concipitur ut relativum, & relationis extremum, quare argumentum probat plus, quam ipse velit, & ideò dicendum, mutationem utique respicere privationem, ut terminum à quo, sed non ut actu existentem, sed ut immediatè antea præcedentem, eo modo, quo dicimus, ipsum non esse rei, ut immediatè præcedens, esse terminum creationis, qua ratione ait Scot.cit.mutationem esse respectum informationis ad non informationem non quomodocumque, sed ut immediatè præcedentem. Ad Confirm. negatur, in eo casu privationem in materia præire formam prioritate naturæ positiva, quia re vera nunquam materia fuit sine forma, ut patet ex præcedenti quæstione.

35 Tertiò obiicitur. Tum quia nullum principium principiare potest, quandonon est, & nulla principiatio esse potest, si principium non est. Tum quia effectus in actu, præsertim cujus esse in fieri consistit, supponit causam, & principium in actu, sed generatio est effectus, cujus esse consistit in fieri, ergo suum principium supponit esse in actu. Tum demum, quia principiare majorem connexionem dicit cum principiante, quam cum principiato, sed non potest esse sine principiato, ergo multò magis sine principiante. Resp.ad 1.assumptum valere de principio, quod positivè influit in principiatum, non de eo, quod tantum negativè concurrit, & est terminus à quo, imò de ratione hujus principii est, quòd tunc auferatur, & primo non sit, quia aliam rationem principiandi non habet, quàm ut præcedat immediatè mutationem, & ideò non principiat coexistendo cum re principiata, sed immediatè antea præcedendo. Ad 2.& 3.ait Aversa, quantùm ad existentiam majorem connexionem habere hunc modum principiandi cum principiato, quàm cum principiante. Sed hæc. Responf. non videtur, ut par est salvare simultatem relativorum natutalem, dum admittit, rem actu principiari, & actu non est principium, ad quod referatur. Præstat ergo dicere, aliud esse loqui de privatione secundum esse privationis, & aliud secundum esse principii, utique quando generatio est, privatio non est, secundum esse privationis, immediatè enim ante instans generationis evanuit, benè tamen est privatio in ratione principii; nec valet dicere, privatio tunc non est, ergo non potest esse principium; valeret enim argumentum, si ipsa principiaret per suum esse, quatenus permanet, & super illud, quatenus tale fundaretur relatio principii, at non est ita, quia non principiat per suum esse permanens, sed per suum esse immediatè recedens, principiat enim per modum termini à quo, idest à quo destructo, & talis ratio principiandi non potest concipi actu fundari super privationem, nisi quando primò non est, & anteà immediatè abiit.

36 Quartò objicitur. Tum quia privatio principiat per suum esse, non verò per suum non esse ex quæst.præced. ergo principiat, quando est, non quando non est. Tum quia principiat, quando expellitur à forma, sed expellens, & expulsum debent existere simul in pugna, & expulsum debet esse, dum expellitur. Tum etiam, quia privatio principiat, dum recedit, & dum ab ea transit subjectum ad formam, sed id, quod recedit, debet esse, & terminus, à quo quis recessit, non enim benè quis diceretur recedere ab urbe, quæ non est. Tum tandem, si fieri posset transitus à termino non existente, ergo posset semper cum veritate dici, post abjectionem privationis subjectum transire ab ipsa ad formam, & ita semper mutari, quod est falsum.

Resp.ad 1.negando sequelam, aliud enim est quærere, per quid privatio principiet, & quando; principiat utique per suum esse, sed quia principiat per illud, quatenus tollitur, ideò principiare dicitur, ut immediatè præcedens, & quatenus primò non est. Ad secundum dicimus, formam non expellere privationem per aliquam actionem, quamvis exerceat in illam, vel per aliquem contactum, sicut quando clavus clavum trudit, nam in hoc sensu utique oporteret esse simul; sed illam expellit per formalem sui positionem in subjecto, forma enim collocando se in subjecto, expellit privationem in eodem instanti, itaut cum primò ponitur forma, tunc primò tollatur privatio, hoc autem benè intelligitur, si dicatur, post ipsam privationem sequi immediatè posteà incipiens 2. Phys. loquitur de natura, ut de tali principio, ergo natura est unicum principium corporis naturalis in communi; Tum quia ibi definit text.4. quod corpus naturale sit illud, quod habet naturam, seu natura constat, ergo natura in communi est principium constitutivum corporis naturalis in communi; Tum quia, ut constat ex definitione naturæ ibidem text.3. tradita, natura non solùm est principium operationum corporis naturalis, verum etiam principium constitutivum corporis naturalis in esse tali, sive constituat per modum partis, & per veram compositionem, ut est in sublunaribus, seu ut quidditas constituere solet id, cujus est quidditas, ut est in superioribus, ergo principium essendi corporis naturalis in communi, illudque constituens in esse tali formalissimè, est natura in communi 2. Phys. definita. Probat. assumptum, quia natura definitur, quòd *sit principium motus, & quietis ejus, in quo est*, &c. ubi per *principium motus, & quietis* unum insinuatur naturæ munus, principiandi nimirum operationes, & motus connaturales corporis naturalis: per alteram verò particulam *ejus in quo est* alterum indicatur munus naturæ, constituendi, scilicet, id, in quo est, in esse tali, sive in eo sit, ut quidditas, & essentia in eo, cujus est, sive, ut pars constitutiva ipsius essentiæ; Tum tandem, quia natura 2. Phys. definita consideratur ibi, ut per illam, tanquam per medium competunt corpori naturali mobilitas, & aliæ physicæ passiones, sed non possumus cognoscere, aliquid esse medium ad concludendam passionem de aliquo subjecto, nisi cognoscamus, esse quidditatem, vel de quidditate illius subjecti, atque ita principium constitutivum ejus, ergo consideratur natura in 2. Phys. ut principium essendi, & constitutivum essentialiter corporis naturalis.

37 Quintò objicitur, quia tunc privatio principiat, quando est terminus à quo, sed est actu terminus à quo, quando ultimò est, ergo principiat mutationem, quando ultimò est: Probatur minor, nam de ratione termini à quo est, ut sit immediatè ante viam, ergo tunc privatio est actu terminus a quo, cum est immediatè ante mutationem, quæ est quædam via, seu transitus à privatione ad formam, sed privatio est immediatè ante mutationem, dum ultimo est, ergo privatio est actu terminus à quo, cum ultimo est. Confirm. privatio principiat mutationem, quando fit ipsa mutatio, sed in eo instanti, in quo primo privatio non est, mutatio non fit, sed facta est, quia tunc adest forma, quia præsente cessat omnis motus, & mutatio 1. de Gener.55. ergo privatio principiat mutationem ante illud instans, sed ante illud instans privatio ultimò est, ergo non principiat, quando primò non est.

Resp. privationem principiare mutationem, cùm est terminus à quo, non in actu signato, sed in actu exercito, est autem ita terminus à quo, non quando ultimò est, sed quando primo non est, tunc enim exercet rationem termini à quo, quia tunc recedit, & abit, & recedere privationis non est ultimum esse illius, sed potius primum non esse, & in hoc sensu dicitur terminus à quo esse ante viam, quatenus immediatè antea præfuit. Ad Conf. neg. minor, quia cum primò est forma, tunc primo intelligitur subjectum mutari, & posteà tempore immediatè frequenti facta dicitur; & completa mutatio, & sic intelligitur dictum Philosophi 1. de Gen.

Sed Dices. Non magis intelligitur privatio recedere, & abiici, & rationem termini à quo exercere, cum primo non est, quam cum ultimò est, sic enim adhuc salvatur, quod sit terminus à quo mutationis immediatè præcedens, & non coexistens cum re principiata, quatenus mutatio tunc non est, sed immediatè posteà. Ad hoc patet ex resp. ad 1. quare privatio cum ultimò est, non possit adhuc dici terminus à quo in actu exercito, quia tunc non est mutatio, cum forma non adsit, non potest autem intelligi privatio actu principiare, nisi mutatio intelligatur etiam tunc principiari.

38 Sexto Arist. 5. Phys.13. videtur docere, id, quod fit, nondum esse, dum fit, & text.14. esse oportere id, quod corrumpitur, nec posse corrumpi prius, vel posteà, & 4. Metaph. 22. ait, *abjiciens habet aliquid ejus, quod abjicit*, ergo privatio principiat, quando est. Resp. vel Arist. in illis text.5. Phys. loquitur de eo, quod fit, vel corrumpitur subjectivè, ut volunt Averr. Burl. Vicom. Simpl. vel loquitur de eo, quod fit, vel corrumpitur terminativè, ut alii; si de 1. loquatur, intelligendus est Philosophus quod non sit id, quod fit, in esse perfecto, & completo, quatenus in illo omninò primo instanti adhuc est sub fieri, & sub actuali mutatione, & quod sit quod corrumpitur, quia in omni corruptione materia remanet; si de 2. loquatur intelligendus est Philosophus, quòd non sit, quod fit, non quidem simpliciter, sed quod non sit in tali esse, quale requirit, ut dicatur terminus, & finis motus, quia forma in illo primo instanti verè non complet motum, nec est finis motus, nec mutationis, cùm potius tunc incipiat, sed tantum in tempore sequenti, & intelligendum est, quod fit, quod corrumpitur, in eodem sensu, quo esse dicebatur illud, quod fit, dum fit, non quidem, quod sit simpliciter, sed quod sit, quatenus in illo instanti non adhuc intelligitur habere esse deperditum in esse quieto, sed tunc primò non est, 4. autem Met.22. loquitur Arist. de mutatione successiva, in qua subjectum abjicit aliquam formam per partes post partes, durante enim mutatione semper habet aliquid formæ, ut bene notat Aversa loc. cit.

DISPUTATIO QUINTA.

De Principiis intrinsecis in facto esse.

1 *Egimus hucusque de Principiis corporis naturalis in fieri cum Aristot. 1. Phys. Nunc de Principiis ejusdem in facto esse cum eodem in 2. agendum est; quemadmodum autem principia generationis in communi indicavit, considerando principia, quarumcunque mutationum, & præsertim accidentalium, quæ magis obviæ sunt sensibus, hinc inductione probando ternarium numerum principiorum generationis in communi, ita in hoc 2. naturam assignat, ut principium unicum, corpus naturale constituens intrinsecè in esse naturali, & præsertim hoc ostendit considerando naturam corporum sublunarium, quæ magis sub sensum cadunt, & constant materia, & forma, ut hinc insinuaret, in omni corpore naturali rem ita se habere, quod natura est principium ejus intrinsecè constitutivum in tali esse; sic igitur & nos, Philosophi vestigia spectantes, principia corporis naturalis in facto esse investigabimus, & præsertim ex his caducis rebus deducemus, tale principium esse naturam, ut hinc intelligatur, ita etiam de cælestibus corporibus esse loquendum, quæ, certum est apud omnes, natura constare, non tamen materia, & forma in sententia Philosophi.*

QUÆSTIO I.

Quanam sint principia in facto esse corporis naturalis in communi, & duarum specierum ejus, cælestis, & sublunaris.

2 QUI componunt cœlestia corpora ex materia, & forma, hæc pariter statuunt principia essendi, seu in facto esse corporis naturalis in communi. Qui hanc compositionem removent à corporibus illis, removent quoque a corpore naturali in communi principia essendi, & tribuunt tantum principia cognoscendi, ita Zab. libr. de const. Philosophiæ naturalis cap.11. & Faber in sua Philos. Theor. 4. Nos alia via incedentes, removemus in sententia Philosophi a cœlestibus corporibus materiam, & formam cum Doctore in 2. dist.14. quæst.1. adhuc tamen agnoscimus in eis principia essendi, seu in facto esse.

Dicimus 1. principium in facto esse, & constitutivum corporis naturalis in communi esse naturam? Prob. Tum auctoritate Arist. qui in calce 1. Phys. postquam dixit, se demonstrasse in illo 1. quot sint principia corporis naturalis in fieri, & quæ, promittens se in 2. actum de principiis in facto esse, ait, *Rursus autem aliud principium capientes dicamus*, principium nimirum corporis naturalis in facto esse, & immediatè posteà incipiens 2. Phys. loquitur de natura, ut de tali principio, ergo natura est unicum principium corporis naturalis in communi; Tum quia ibi definit text.4. quod corpus naturale sit illud, quod habet naturam, seu natura constat, ergo natura in communi est principium constitutivum corporis naturalis in communi; Tum quia, ut constat ex definitione naturæ ibidem text.3. tradita, natura non solùm est principium operationum corporis naturalis, verum etiam principium constitutivum corporis naturalis in esse tali, sive constituat per modum partis, & per veram compositionem, ut est in sublunaribus, seu ut quidditas constituere solet id, cujus est quidditas, ut est in superioribus, ergo principium essendi corporis naturalis in communi, illudque constituens in esse tali formalissimè, est natura in communi 2. Phys. definita. Probat. assumptum, quia natura definitur, quòd *sit principium motus, & quietis ejus, in quo est*, &c. ubi per *principium motus, & quietis* unum insinuatur naturæ munus, principiandi nimirum operationes, & motus connaturales corporis naturalis: per alteram verò particulam *ejus in quo est* alterum indicatur munus naturæ, constituendi, scilicet, id, in quo est, in esse tali, sive in eo sit, ut quidditas, & essentia in eo, cujus est, sive, ut pars constitutiva ipsius essentiæ; Tum tandem, quia natura 2. Phys. definita consideratur ibi, ut per illam, tanquam per medium competunt corpori naturali mobilitas, & aliæ physicæ passiones, sed non possumus cognoscere, aliquid esse medium ad concludendam passionem de aliquo subjecto, nisi cognoscamus, esse quidditatem, vel de quidditate illius subjecti, atque ita principium constitutivum ejus, ergo consideratur natura in 2. Phys. ut principium essendi, & constitutivum essentialiter corporis naturalis.

3 Contra hanc Concl. objicies, quod si corpus naturale in communi habet principia in facto esse, constabit ex materia, & forma, quia hæc sunt principia in facto esse rerum naturalium; Et quod natura dividitur in materiam, & formam 2. Phys. 10. Et ideò si principium essendi corporis naturalis in communi est natura, jam hæc principia erunt materia, & forma.

Resp. neg. utramque sequelam, quia hic per principia essendi, & in facto esse, non intelligimus principia verè componentia per modum partis, sed principium constitutivum rei in tali esse, sive hoc fiat mediante physica compositione, sive non; & hoc modo admittere principia essendi, etiam in Cœlo, ita necessarium est, quemadmodum in ipso admittere naturam. Nec sequitur, materiam, & formam esse principia in facto esse corporis naturalis, si est natura, quia illa non sunt membra adæquatè dividentia naturam in communi, sed debet addi tertium, essentia nimirum, & quidditas, in eo, cujus est, quod tertium membrum satis clarè insinuavit ibi Philosophus, dum ait text.10. *una igitur modo natura dicitur prima unicuique subjecta materia, alio autem modo forma, & species, qua secundum rationem*, & statim text.11. explicans, quid intelligat per speciem, quæ secundum rationem, subdit, *quam definientes dicimus, quid est caro, aut os*. Quid verò significat quidditatem, & essentiam rei. Quòd si quis dicere vellet, text.10. & sequentibus Aristot. verba facere de natura mortalium, illamque dividere præcisè in materiam, & formam, hoc etiam admitti potest, cùm enim textibus superioribus de natura in communi verba fecisset, illamque descripsisset; ut in his, quæ magis sensui subjacent, illam declaret, assumpsit pro exemplo naturam corruptibilium,

bilium, sicut etiam in 1. Phys. licèt de principiis mutationis in communi ad subſtantialem, & accidentalem ageret, frequenter tamen mutationis ſubſtantialis principia tantum comminiſcitur, quandoque accidentalis tantum, ut ex his exemplis minus à ſenſu remotis à poſteriori demum in cognitionem deveniremus principiorum mutationis in communi, ſic igitur fecit, etiam in 2. Phyſ. dum principia corporis naturalis in facto eſſe voluit edocere.

4 Deinde contra eandem Concluſionem inſtant Recentiores quidam apud Arriag. diſp.5. Phyſ. ſect.3. probantes implicare dari tale corpus completum ſimplex, quale nos ponimus Cœlum in ſentent. Ariſtot. quia tale corpus non poſſet eſſe vegetativum, quia vegetatio fit in ſubjecto contrariis affecto; neque ſenſitivum, nam ſenſatio fit medio calore, & aliis primis qualitatibus, quarum non eſſet capax illud corpus; nec poſſet eſſe non vivens, nam eſſet actus completus ſubſiſtens, & eſſet perfectius animo rationali, quod eſt impoſſibile; Tum 2. quia nulla ſubſtantia materialis poteſt produci, quæ non ſit capax formæ accidentalis, ergo, & quæ non ſit capax formæ ſubſtantialis; Tum tandem quia illud corpus non conſtaret ex materia, ergo materiale non eſſet.

Reſp. de hoc nobis diſputandum eſſe diſp.2. de Cœlo quæſt.2. quicquid ergo ſit, num tale corpus poſſit eſſe vivens, de quo Arriaga cit. dicimus eſſe poſſe non vivens, quale modò ponimus Cœlum, nec ſequitur perfectius fore animo rationali, quia non eſſet cognoſcitivum, qui conceptus abſolutè perfectior eſt, quam non dicere ordinem ad compartem. Ad 2. neg. conſeq. Angelus enim capax eſt accidentalis formæ, non tamen ſubſtantialis. Ad 3. licèt materiale non eſſet ex eo capite, adhuc tamen eſſet materiale, quatenus haberet pluralitatem partium integralium, quibus caret ſpiritus, quo ſenſu corpus etiam de genere quantitatis materiale dicitur, quamvis non conſtet ex materia, & forma, de quo plura loc. cit.

Dicimus 2. Principium in facto eſſe corporis ſublunaris eſſe naturam, ut dividitur in materiam, & formam, cœleſtis verò, ut dicit eſſentiam, & quiditatem in eo, cujus eſt. Concl. quoad primam partem communis eſt, & Scot. 2. diſt.12. quæſt.1. Prob. Tum quia principia in facto eſſe corporum ſublunarium ea dicuntur, ex quibus ipſa conſtant, & à quibus internè dependent per realem influxum, in hoc enim diſtinguuntur à principiis in fieri, talia vero ſunt materia, & forma, quia hæc duo tantum illa intrinſecè conſtituunt, & in eis permanent, privatio autem recedit; Tum quia ſi conſideremus alias cauſas, quæ etiam influunt per poſitivum influxum in eſſe compoſiti, ut eſt efficiens, & etiam finis ſecundum communiorem, nequeunt dici principia in facto eſſe intrinſeca corporis naturalis, quia ab extrinſeco influunt, & derivant eſſe in compoſitum; Tum quia ſicut natura in communi eſt principium eſſendi corporis naturalis in communi, ita hæc, vel illa natura principium erit in facto eſſe hujus, vel illius corporis, atque ita natura caduca erit principium eſſendi corporis ſublunaris, hæc verò dividitur in materiam, & formam; Tum tandem, quia etiam in compoſitis artificialibus, veluti principia in facto eſſe non inveniuntur, niſi materia, & forma, ut in ſtatua lignum, & figura, ergo idem erit etiam in compoſitis naturalibus. Altera verò pars de corporibus cœleſtibus probatur ex eo, quòd ſi ponamus Cœlum corpus ſimplex, carens materia, & forma, ut tenent Peripatetici graviores, & in Ariſtot. via magis verſati, cum alioqui ſit corpus naturale, nullum aliud principium eſſendi eidem aſſignare valemus, niſi naturam in eo ſentu, quo dicitur de quiditate, & eſſentia rei. Sed quia natura horum corporum inferiorum nobis eſt familiarior, ut ſenſibus propinquior, de illa in hac diſputatione plura dicemus, ut proportione ſervata, hinc manu ducamur in cognitionem, & naturæ cœleſtis, & naturæ in communi ad omnia corpora, quæ eſt intentio, & ſcopus Philoſophi in 2. Phyſ.

5 Contra hanc concl. objicitur ex una parte, quòd materia, & forma non ſint principia in facto eſſe, ſeu eſſentialiter conſtitutiva corporis, ſeu compoſiti naturalis, quia compoſitum naturale, ſicut eſt per ſe unum, ita unum tantum principium illius conſtitutivum habere debet, & non plura, & præſertim tam diverſa, ſicut eſt materia, & forma. Ex altera, quod ſint plura duobus, quia præter materiam, & formam, etiam unio pertinet ad intrinſecam compoſiti naturalis conſtitutionem, & manet in compoſito, ergo ſunt tria, non duo principia in facto eſſe.

Reſp. ad 1. ex Scot. 1. diſt.2. quæſt.7. Hh. multos eſſe gradus unitatis in entibus. Primus gradus, qui eſt minimus, dicitur aggregationis. Secundus, ordinis, quæ unitas addit aliquid ſupra unitatem aggregationis. Tertius eſt unitas per accidens, ubi ultra ordinem, eſt informatio, licèt accidentalis, uniusab alio, eorum, quæ ſunt ſic unum. Quartus eſt unitas per ſe compoſiti ex principiis eſſentialibus, ex parte actu, & per ſe potentia. Quintus eſt unitas ſimplicitatis, quæ eſt verè identitas; Nunc dicimus, compoſiti eſſentiam eſſe unam, non unitate ſimplicitatis, ſed totalitatis, & compoſitionis in quarto gradu, cui unitati non repugnat pluralitas, & diſtinctio partium, immò hoc genus unitatis per ſe reſultat ex partibus diſtinctis, atque diverſis, proportionem tamen inter ſe habentibus, actus, & potentiæ, ut coire poſſint ad conſtituendam unam per ſe eſſentiam. Ad alterum dicimus, unionem partium in compoſito non poſſe poni tertium principium in facto eſſe, quia unio non eſt pars intrinſeca compoſiti, non enim dicimus, compoſitum conſtare ex unione, ſed tantùm ex partibus unitis; & veluti in cauſis extrinſecis, approximatio agentis ad paſſum non dicitur eſſe diſtincta cauſalitas à cauſalitate efficientis, ſed tantum applicatio illius, ita in cauſis intrinſecis, unio, quæ ſe habet veluti approximatio in extrinſecis, non eſt diſtincta cauſalitas, ſeu diſtinctum principium à cauſis intrinſecis, quas unit, ſed tantum applicatio cauſalitatis illarum, atque ita ad ſummum concurrit ut prærequiſita conditio ad cauſalitatem principiorum in facto eſſe; ita Doctor in 3. diſt.2. quæſt.2. F. Sed urges, hanc reſponſ. ſalvare ſolùm, unionem non poſſe poni principium compoſiti in facto eſſe, non tamen ſalvat, quòd non ſit principium illius ſaltem in fieri, ſicut de privatione etiam dicimus, non eſſe principium compoſici in facto eſſe, ſed tantum conditionem ſine qua non, & tamen poſtea ponitur principium in fieri. Reſp. alia ratione adhuc excludi a numero principiorum in fieri, quia nimirum unio non habet diverſum principiandi modum à materia, & forma, veluti privatio, nam unio, quæ ſe tenet ex parte formæ, pertinet ad ipſam formam, quia unica forma non quomodocunque dicitur terminus ad quem, ſed ut unita, & pariter unio, quæ ſe tenet ex parte materiæ, pertinet ad ipſam materiam, non enim materia dicitur principiare per modum ſubjecti, niſi ut eſt ſub forma de novo, per quam dicitur aliter ſe habere quam priùs, ut ſupra dictum eſt diſp.1. quæſt.4.

QUÆSTIO II.

Ubi nam principia in facto eſſe habeant rationem cauſæ; occaſione cujus declaratur, quid ſit cauſa in communi, & quid cauſalitas ejus.

6 Rectè determinari non poteſt, in quibus corporibus principia in facto eſſe rationem cauſæ exerceant, niſi prius videamus, quid ſit cauſa phyſica in communi, & quid cauſalitas ejus. In aſſignanda formalitate cauſæ non eſt magna difficultas inter Doctores, quamvis enim varii varias aſſignent definitiones, omnes tamen recidunt in unam, & explicant naturam phyſicæ cauſæ, ſi rectè intelligantur, de quo vide Fabr. 5. Met. diſp.1. At major eſt difficultas in declarando, quid ſit cauſalitas, ſeu actualis influxus ipſius cauſæ, per quem dicitur formaliter cauſans. Negant aliqui, cauſalitatem addere aliquid ſupra entitatem cauſæ, vel effectus, & aſſerunt, formaliter dicere virtutem cauſativam cauſæ, & connotare effectus exiſtentiam, ita Nominales omnes. Alii videntes, ut ipſa experientia docet, multoties manere entitatem cauſæ, ac entitatem effectus producti, poſtquam cauſa deſiit influere, & communicare eſse effectui, non tamen dici amplius cauſantem, dixerunt, cauſalitatem connotare effectum, vel potius eſse ipſummet effectum, ut eſt via, ſeu ut pendens actu à cauſa; quam ſententiam tenet, loquendo tamen de cauſalitate ſolùm fundamentaliter inſpecta, Fuentes lib.2. Phyſ. quæſt.4. diſſ.4. art.2. Cœteri communiter contendunt, cauſalitatem eſse modum quendam realem abſolutum, ſolùm tranſcendentaliter relativum, ex natura rei modaliter à cauſa diſtinctum, natura priorem ipſo effectu, utpotè qui per illum accipit eſse; volunt itaque, hunc influxum eſse re vera quid medium inter effectum, & cauſam, cauſa poſteriorem, quatenus illi advenit, ut actus ſecundus actui primo, at effectu priorem, quia per illum accipit eſse; ita Conimb. 2. Phyſ. cap.7. qu.6. Suar. diſp.12. Metaph. ſect.2. Averſa qu.21. ſect.2. & alii paſſim Thomiſtæ. Scotiſtæ communiter ſtatuunt formalitatem cauſalitatis in relatione prædicamentali, quæ inter cauſam, & effectum de novo reſultat, unde & fatentur, cauſalitatem pro formali ſequi abſolutum effectus, & non præcedere. Solus Pater Sghemma 2. Phyſ. digreſs.10. quæſt.5. conatur defendere, in ſententia Doctoris influxum cauſæ efficientis (de hac enim ibi loquitur) non conſiſtere formaliter in ſolo reſpectu prædicamentali cauſæ ad effectum, quem dicendi modum inferius examinabimus, cum de cauſa efficienti verba fient; & quidam alii quamvis concedant in prædicamentali reſpectu conſiſtere, adhuc affirmant, hunc reſpectum natura præcedere effectum, quia eſt reſpectus quidam per modum actus ſecundi, & per modum influxus, ita Nolanus in ſua Pinacotheca quæſt.18. quæ fuit opinio Canonici 3. Phyſ. qu.2. art.1. ad 1. ſecundæ opinionis, & Baſol. 1. diſt.7. quæſt.4. Rurſus Faber 1. Metaph. diſp.2. cap.3. ait, cauſalitatem importare relationem extrinſecus advenientem.

7 Dicimus primo, ſufficienter explicari naturam cauſæ phyſicæ in communi, ſi dicamus eſſe *principium per ſe poſitivè influens eſſe in aliud, cum dependentia hujus ab illo*. Concl. ab omnibus recipitur, & Prob. explicando ſingulas particulas *Principium* ponitur loco generis, quia latius patet quam cauſa, ut enim aliquid cum omni proprietate dicatur alterius principium, ſufficit, ut ad illud hoc habeat intrinſecam aliquam habitudinem, adeò ut dici poſſit per ſe oriri ab eo, ſive hoc ſit per ſe poſitivum influxum, ſive non: & per influere hic intelligitur idem, quod cauſare, dare, tribuere, & communicare eſse, quod eſt commune cauſis omnibus phyſicis, alioqui in ſenſu quodam peculiari appropriari ſolet cauſalitati efficientis. Additur particula, *per ſe*, non ſolum, ut excludantur cauſæ per accidens, quæ impropriè dicuntur influere, ratione ſcilicet cujuſdam connexionis accidentalis, quam habent cum cauſa per ſe, ut monet Doctor 1. diſt.2. qu.2. I. ſed etiam conditiones cauſandi, quæ utique facere poſſunt ad facilius, vel citius operandum, vel etiam neceſſariæ poſſunt eſſe ad ſimpliciter operandum, & tunc dicuntur conditiones ſine quibus non, ut approximatio cauſæ efficientis ad paſſum, intellectio reſpectu actus voluntatis;

luntatis; adhuc tamen valdè differunt à vera ratione cauſæ, quia cauſa per ſe, & directè exercet actum cauſandi, conditio autem tantum concomitanter requiritur, ut nimirum cauſa ſuum exerceat actum cauſandi, ita in calefactione, ignis per propriam virtutem exercet actum calefaciendi, non autem propinquitas, quæ potius ſe habet veluti conditio requiſita. Additur, *poſitivè*, ad excludendam privationem, quæ cùm nil importet poſitivum, poſitivè influere nequit, neqin generationem, neqin rem genitam. Additur *in aliud*, quia quidditas in re, cujus eſt, utique dicitur principium eſſendi illius, influens, & communicans illi rei tale eſſe, ut humanitas eſſe humanum homini, at quia non diſtinguitur realiter ab illa, non poteſt verè dici illius cauſa phyſica, quia nihil eſt cauſa ſui ipſius. Demum ponitur, *dependentia hujus ab illo*, ad excludendas divinas perſonas, in quibus licèt Filius dicatur generatus à Patre, Spiritus ſanctus ab utroque productus, non propterea Pater dici poteſt cauſa Filii, nec Filius cum Patre cauſa Spiritus ſancti, quia non illis communicatur eſſe diſtinctum, & diverſum in natura, ſed eadem prorſus, ac indiviſa natura, unde, & illud eſſe non dicitur cauſatum, ſe de communicatum tantùm. Nam, ut docet Scot. in 1. d.2. q.7. ad 2. princ. qu.6. influxus cum dependentia producti, qui dicitur cauſalitas, exigit, ut eſſe, quod cauſa influit, ſit ſaltem numericè diverſum ab eſſe, quod eſt in cauſa, hac enim ratione Deus dicitur independens, quia ut ſit, non indiget influxu alterius, à ſe eſſentialiter ſivè ſpecificè, ſivè numericè diſtincto, dependentia enim ſemper infert aliquam naturæ alieratem ſpecificam, vel numericam; quod ſi *ly aliud* poſitum in definitione capiatur in rigore, ut dicit alietatem ſaltem numericam in natura producti à producente, quem accipiendi modum docuit Scot. 1. d.4. q.1. & ita accipiunt, Compl. 2. Phyſ. diſp.8. quæſt.1. tunc addere non oportebit *cum dependentia hujus ab illo*, niſi ad majorem explicationem, quia ex vi illius particulæ rigorosè ſumptæ ſufficienter exprimitur alietas in natura producti à producente, & modus proprius influendi cauſæ, qui ſecum affert dependentiam rei cauſatæ à ſua cauſa.

Quæres, quid dicat eſſentialis conceptus cauſæ in actu primo? Reſp. dicere entitatem ipſam cauſæ, quatenus potentem cauſare effectum, quæ idem potentia in cauſa dicit relationem tranſcendentalem ad effectum, ut poſſibilem ab ea, unde colligitur conceptum cauſæ, ut ſic, non includere ſolam entitatem abſolutam cauſæ, ſed etiam involvere relationem tranſcendentalem ei realiter identificatam; idque docuit nedum Ariſtot 5. Met. 20. dicens relationes ſecundi modi, quæ ſunt cauſæ, & effectus, fundari ſuper potentiam activam, & paſſivam, ſed etiam Scotus 1. d. 7. qu. unic. lit. L. ubi ſignificat, quod virtus abſoluta in cauſa non eſt ei ratio agendi, nec eam conſtituit in actu primo, ſeu potentem agere, niſi includendo reſpectum tranſcendentalem ad effectum, & hoc ipſum ſuadet quoque manifeſta ratio, nam cauſa in actu primo idem ſonat, quod cauſa potens agere, at potentia, & virtus cauſandi importat directè relationem tranſcendetalem ad effectum poſſibilem, ergo, &c. in hoc puncto nullum eſt inter Auctores diſſidium de cauſa ſaltem creata.

Sed non levis eſt difficultas, nam hic reſpectus tranſcendentalis ſit ad effectum dumtaxat in communi vel potius ad omnes, & ſingulos in particulari à cauſa producibiles, itaut ſi unus ex his eſſet impoſſibilis, cauſa quoque impoſſibilis eſſet. Hæc difficultas communis eſt potentiis animæ reſpectu ſuorum actuum, & objectorum, in quo ſenſu in lib. de An. diſcutitur, nunc de potentiis phyſicis diſcutienda eſt: Hurt. diſp.8. Phyſ. ſect.3. & Arriag. diſp.7. ſect.3. ſecundum affirmant. Alii verò ab eiſdem citati opinantur reſpectum cauſæ eſſe ſolùm ad effectum in communi, quod idem aſſerunt de potentiis animæ reſpectu actuum, & objectorum, unde conſequenter nolunt ex impoſſibilitate particularis effectus rectè deduci impoſſibilitatem cauſæ; quam opinionem Auctores præcit. acriter impugnant, primò quia ipſi non admittunt præciſiones objectivas à ſingularibus, unde conſequenter hic admittere nolunt aliquam formalitatem abſtractam ab omnibus effectibus, vel objectis, quæ adæquatè reſpiciatur à potentia animaſtica, vel cauſa phyſica; Deinde quia cauſa phyſica reſpicit terminum, ut producibilem à parte rei, ſed terminus ut producibilis eſt ſingularis, quia actiones ſunt ſingularium, & ad ſingularia terminantur, non ad rationes communes, ergo. Item ſinguli effectus ſunt partes termini adequati potentiæ productivæ, ergo mutato uno ſolo, mutatur ordo potentiæ ad illum, ſicut in actuali cognitione repræſentante tria objecta, ſi alterum deficiat, perit tota cognitio, licèt cætera maneant, ergo cauſa phyſica æquè reſpicit ſingulos effectus in particulari, ac in communi. Demum a parte rei cauſa amitteret reſpectum ad unum effectum, ſi talis effectus eſſet impoſſibilis, ſed ordo ad alios effectus eſt à parte rei idem cum ordine ad hunc effectum, quia omnes, & ſingulos reſpicit per propriam virtutem, & non per aliquid ſuperadditum, ergo cum ordine ad hunc effectum ſingularem periret ordo ad alios.

8 Pro hujus dubitireſolutione notandum eſt, quod Scotus docet ad 3. q.11. E. albedinem, & nigredinem non tantum ſecundum rationem genericam coloris, ſed etiam ſecundum rationes ſpecificas eſſe objecta viſus unde infinuat objecta prima, & adæquata potentiarum ita conſtitui debere, non ut communc genus objectum potentiæ conſtituatur, ut ſupponit ſimpliciter, quia tunc potentia tendere non poſſet in particularia objecta ſecundum rationes ſpecificas, neque ut ſupponit perſonaliter pro omnibus, & ſingulis, quia tunc non haberetur unum per ſe objectum potentiæ ſpecificativum & ratio generica coloris v.g. à viſu non eſſet perceptibilis, ſed ut ſupponit abſolutè pro gradu generico, & ſpecifico, & individuo objectorum à potentia attingibilium, ut ſupra diximus diſp.2.n.85. & fuſius in lib. de anim. ſic in propoſito de cauſa ad ſuos effectus relata Philoſophari debemus, quod non dicat reſpectu ad effectum dumtaxat in communi, ut verbi gratia ignis ad calorem à ſingulis caloribus abſtractum, quemadmodum dicebat opinio ſecunda; quia calor eſt ab igne producibilis nedum ſecundùm rationem genericam caloris, ſed ſpecificam quoque, ac individualem; ſed neque ita poni debet effectus ſuos reſpicere, ut omnes, & ſingulos reſpiciat in particulari, & collectivè, quaſi omnes collectim, & indiviſibiliter ſint adæquatus terminus potentiæ cauſativæ, ut aſſerebat altera opinio, adeout ſi hic calor v.g. eſſet impoſſibilis, eſſet etiam impoſſibilis ignis, licèt enim cauſa non reſpiciat tantum effectum in communi, ſed etiam ſingulos in particulari ab ea producibiles, non tamen reſpicit hunc, & illum determinatè, ſed indeterminatè omnes, & vagè, quod ejuſdem exemplo ſatis obvio manifeſtari poteſt, navis v.g. eſt neceſſaria ad conficiendum iter ad inſulam, non tamen hæc, & illa determinatè; ſed indeterminatè omnes, & vagè, qua de cauſa una navi exiſtente impoſſibili, non idcircò fit impoſſibile iter ad inſulam, nec petit ordo exigentiæ, quem dicebat ad illas, quamvis enim ſingulæ eſſent partes termini adæquati illius ordinis, quia tamen non conſtituebant terminum illum adæquatum collectim ſumptè, ſed disjunctim, & vagè, ideò una navi deficiente, non propterea perit ordo ille, nec iter ad inſulam redditur impoſſibile, ſic igitur in propoſito cauſa phyſica reſpicere tranſcendentaliter omnes ſuos effectus, non tantùm in univerſali ſub communi ratione effectus, ſed ſingulos quoque in particulari, ſed ſub disjunctione, unde ſuppoſita impoſſibilitate unius effectus, non benè deducitur impoſſibilitas cauſæ, dummodo alii ſint poſſibiles; & ſic etiam pariter dicendum de potentia materiæ ad omnes formas, quas reſpicit tam in univerſali, quam in particulari, quod ſuppoſita impoſſibilitate unius formæ, non propterea perit potentia ejus, quia ſingulas reſpicit ſub disjunctione, & non collectim ſumptas.

Hinc facilè occurritur argumentis pro 2. ſent. adductis. Ad 1. ſaltum eſt non dari naturas communes, & præciſiones objectivas à ſingularibus, ut diximus diſp.4. Log. qu.1. art.1. & ex profeſſo in Met. oſtendemus, nec nos aſſerimus cauſam reſpicere tantum effectum in communi. Ad 2. inquit Doctor 3. d.22. q.un. G. rationes quoque communes eſſe generabiles, & corruptibiles, non quidem proximè, ſed remotè, quatenus exiſtunt in ſingularibus. Ad 3. ſinguli effectus ſunt partes termini adæquati potentiæ productivæ, non collectim ſumpti, ſed ſub disjunctione, idcirco variato uno ſolo non variatur potentia in cauſa intrinſecè, & realiter, ſed extrinſecè ſolum, & per accidens, nec eſt ad rem exemplum in argumento allatum de cognitione tria objecta repræſentante, quia talis actus attingit tria illa objecta collectim ſumpta, & non ſub disjunctione, & ideo uno ex illis partialibus objectis mutato perit tota cognitio. Ad ultimum, unus utique, idemque ordo eſt cauſæ ad omnes, & ſingulos effectus ab ea producibiles, ſed illos non attingit hic ordo niſi ſub disjunctione, & ideò deficiente uno effectu poſſibili non perit ordo ille intrinſecè, & realiter, quia manet adhuc eadem virtus productiva in cauſa, ſed extrinſecè ſolum, & per accidens. Dices cauſam reſpicere ſingulos effectus ſuos ſecundùm ſumptos, de ſingulis enim copulativè ſumptis verificari poteſt quod hic eſt producibilis a cauſa, & hic rurſus, & ille, & ſic de aliis, quod idem argumentum de potentia materiæ ad formas confici poteſt, ergo ſinguli effectus etiam cum copulatione ſumpti conſtituunt terminum adæquatum potentiæ productivæ ſuæ cauſæ. Reſp. fortè ob hoc argumentum ſecundam ſententiam eſſe probabilem, quia tunc collectio omnium effectuum a cauſa producibilium eſſet indiviſibilis, & adæquatus terminus potentiæ cauſativæ, unde uno ſolo mutato, totus mutaretur ordo ad illos, verum cum illorum effectuum collectio non ſit certa, ac determinata, quia eſt ſyncathegorematicè infinita, ſed indeterminata, & confuſa, probabilius videtur cauſam effectus ſuos in particulari, reſpicere, vagè, & ſub disjunctione, & pariter materiam formas, licèt oppoſitum quoque ſua non careat probabilitate ob rationem allatam, quod proinde, ut probabile admittimus de potentiis animæ reſpectu objectorum diſp.2. de An. q.4. n.54.

Dicimus 2. cauſalitatem formaliter ſumptam neceſſario aliquid ſuperaddere entitatibus abſolutis cauſæ, & effectus, hoc autem non eſt aliquid præcedens naturæ ordine entitatem effectus, & re vera medians inter effectum, & cauſam, ſed eſt ſola relatio cauſæ ad effectum, ubi talis pullulare nata eſt, ac proindè natura poſterior ipſo. Concl. eſt Scot. in 2. diſt. 1. q.2. F. ubi ait, quod fallit nos imaginatio, dum putamus, relationem cauſalitatis mediare, veluti viam inter cauſam, & effectum, quia re vera ſequitur, ſicut univerſaliter nulla relatio ponitur, niſi poſitis extremis, & etiam in 4. d. 13. qu. 1. D. ubi ſimili modo loquitur de reſpectibus actionis, & productionis, quem Scotiſtæ omnes ſequuntur, Lichet. 2. d. 1. qu. 1. & q. 4. & 5. ad argumenta Ocham, Fuentes loc. cit. Vulpes tom. 1. par. 2. diſp. 1. art. 1. & alii paſſim; Prob. quoad omnes partes, & quidem in primis, quod cauſalitas formaliter ſumpta ex natura rei diſtincta ſit ab entitate cauſæ, & effectus, Probatur, quia etſi loquendo de cauſalitate fundamentaliter ſumpta, ideſt de principio, & ratione producendi effectum, hoc utique non diſtinguatur ab ipſa entitate cauſæ, quia hæc eſt virtus abſoluta cauſantis, & dici ſolet ratio cauſandi: loquendo tamen de cauſali-

salitate formaliter sumpta, qua causa constituitur formaliter in actu secundo, & denominatur actu formaliter causans, omninò distingui debet à causa, quia ista causalitas accidit causæ, ut actus secundus actui primo, & causa reperiri potest, & sępè reperitur sine actuali causalitate.

9 Nec respondere valet, causalitatem importare entitatem causæ, ut connotantem effectum; quia multoties extat causa, & ejus effectus in rerum natura, fluxa causalitate, & actu causandi transeunte, ut patet de calore permanente in aqua, vel manu post remotionem ab igne. Nec juvat dicere, causalitatem connotare existentiam effectus, non quomodocumque, sed in fieri, & conservari, nam hoc est quod quærimus; fieri enim ita ex parte effectus permanentis transit, sicut facere, & causare ex parte causæ, ergo neutrum est omninò idem cum entitatibus causæ, & effectus, quæ permanere supponuntur sine actuali dependentia hujus ab illo. Neque adhuc satisfacit responsio Rubion in 2.d.1.qu.1. art.3. ad 2. tolli posse denominationem, quod effectus fiat, & causa causet absque destructione alicujus positivi, entitatibus causæ, & effectus superadditi; Nec enim Deus modo dicitur creare mundum, nec mundus creari, & tamen nec in ipso, nec in Deo præexistens aliquod positivum esse desinit, ratione cujus, mundus nunc creari non dicitur, nec Deus creare, sed hæc denominatio per hoc solùm ponitur, quod mundus sit noviter productus, & tollitur sublata tali novitate, quę nihil reale dicebat, nec in Deo nec in mundo. Non satisfacit, quia dependentia creaturæ à Deo est illi realiter identificata quantùm ad omne id, quod involvit reale, & ratione istius continuæ dependentiæ posset etiam mundus dici modo creari, ut ipse Rubion concedit, at non est talis dependentia cujuscumque effectus creari à sua causa, potest enim ab ea pendere in fieri, & non in conservari, quo casu in primo instanti utique dicetur effectus existere ex vi causæ, at non in tempore sequenti, ergo paritas à Rubione assumpta non valet, imò retorqueri posset ex hoc capite, quod sicut ex hoc, quod dependentia essentialis creaturæ à Deo est prorsus à creatura inseparabilis, arguimus identitatem realem ejus cum creatura, ita contra, quia videmus dependentiam effectus à causa creata ab eo separari, existente adhuc effectu, concludere debemus, & hujusmodi dependentiam passivam in effectu, & activam in causa aliquid reale superaddere entitatibus illorum, quod additum, sivè dici debeat realiter distinctum, sivè modaliter tantum, & ut res à modo quia nequit per se existere separata, ut Recentiores loquuntur, parum curamus, quia hæc est quæstio de nomine, ut diximus in Log.disp.8.q.3.art.1.propè finem ex Scot.2.d.1.q.5.sub D, an ad distinctionem realem inter aliqua duo requiratur, ut unum possit esse sine alio mutuè, vel potius talis mutuitas necessaria non sit, quod probabilius putamus, quia sufficiens signum realis distinctionis est, quod unum possit esse sine alio quomodocumque.

10 Imò, quod magis est, nec fundamentaliter etiam causalitas constituens causam actu causantem potest poni effectus in fieri, ut tendit in factum esse, ut ajebat Fuentes loc.cit.citans Doct.4.d.13. qu.1.§.*Ex dictis &c.* ubi formam in fieri actionem pro materiali vocat, Tum quia causalitatem fundamentalem etiam in actu secundo statuit Scot. in 2.d.1.q.2.E. illud idem absolutum, quod constituebat causam potentem agere in actu primo, ait enim ibi, quod secundùm illud absolutum, secundum quod prius fuit causativa, est nunc causans, & ita etiam loquitur 1.d.7.q.un.ad 1. & quol. 1. & alibi sæpè. Tum quia Etsi Doctor loc.cit.in 4. formam, & effectum in fieri actionem vocet, ibi se declarat. actionem in hoc sensu extendi æquivocè ad significandam rem actam, quatenus includit respectum essendi ab alio, at res acta, nec etiam fundamentalis actio dici potest, sed potius id, quod habet esse per eam; idest per virtutem absolutam causæ, ad quam sequitur immediatè. Tum tandem, quia effectus in fieri est potius terminus ipsius causalitatis fundamentalis, per quam accipit esse, ergo non est causalitas ipsa etiam fundamentaliter sumpta, sed hæc est eadem virtus absoluta causæ, solùm transcendentaliter relativa, quatenus dicit ordinem ad effectum possibilem, quæ sicut in actu primo est ratio, cur causa dicatur potens agere, ita in actu secundo est ratio fundamentalis, vel formalis remota, ut loquitur Doctor 4.dist.13. q.1.ad 1.P. cur dicatur actualiter causans. Quod autem non consistat formalitas causalitatis in modo illo à Recentioribus invento, medio inter causam, & effectum veluti viam, ac proindè ordine naturæ effectum præcedente, ita evidenter probatur. Si influxus præcederet effectum saltem natura, & esset medium, & via inter absolutum causæ, & absolutum effectus, vel hoc medium esset substantia, vel accidens: non primum, ut omnes concedunt, non accidens, quia vel absolutum, vel respectivum; non secundum, quia foret natura posterius fundamento, & termino, & sic posterius absoluto effectus; non absolutum in causa, quia fatentur omnes, hunc modum se tenere ex parte effectus, cum Deus vere causa rerum dicatur sine tali modo; non absolutum in effectu, quia implicat, quod sit accidens inexistens absoluto effectus, & quod natura præcedat ipsum absolutum effectus, cum omne accidens sit natura posterius suo subjecto, & modus posterior re modificata.

Respondent, hunc modum in effectu residere, & esse priorem eo, ac posteriorem in diverso causandi genere, priorem in genere causæ quasi efficientis, quatenus est via ad illum, & acquisitio ejus posteriorem in genere causæ materialis, quatenus ei inhæret; Sed hæc respons. implicat. Tum quia influxus, & modus iste, cùm sit accidens, in nullo instanti potest poni sine subjecto etiam sub ea ratione, qua est via, quia adhuc in hoc sensu est accidens; ergo nullo modo esse potest, quin prius subjectum existat, cum omne accidens à subjecto dependeat. Tum quia si modus ille est prior effectu in genere causæ efficientis, ergo in illo priori existit, quia existentia est conditio præsertim causæ efficientis, & assignari nequit, in quo existat veluti in subjecto.

11 Respondent Scotistæ, qui concedunt, causalitatem esse purum respectum, ajunt tamen, adhuc mediare veluti viam inter causam, & effectum, quod duplex est respectus, quidam per modum actus primi, ac in esse quieto, ut filiatio, æqualitas, & id genus alia, alter per modum actus secundi, & fluxus, ut productio, actio, & similia, & quod quamvis omnis respectus primi generis sit naturaliter posterior termino, & fundamento, respectus tamen secundi generis, licèt sit posterior fundamento, est tamen ordine naturæ prior ipso termino, quem producit, seu ad quem est via.

Sed doctrina hæc omninò aliena est à Scoti doctrina, & à veritate; est aliena à Scoti doctrina, siquidem ipse etiam ubi loquitur de respectibus secundi generis, scilicet de actione, productione, causatione, & similibus, dicit, absolutum in effectu immediatè sequi ad absolutum in causa, respectum autem causationis sequi postea, ita loquitur in 2. dist. 1. quæst. 2. E. ubi etiam ait, quod fallit nos imaginatio, dum putamus, relationem causalitatis mediare veluti viam inter causam, & effectum, quia sequitur positis extremis, & etiam in 4.dist.13.qu.1.D. ubi similiter loquens de respectibus actionis, & productionis, ait, quod relatio, actualis sequitur extrema in actu posita. Est etiam aliena à veritate hæc responsio, quia destruit naturam relationis, natura siquidem ejus est, ut sit habitudo inter duo extrema, ergo nisi sint extrema, non erit hæc habitudo, sicut non potest esse unio nisi sint partes unitæ, & uno extremorum deficiente, unio evanescit. Deindè repugnat, dari relationem, quæ non terminetur ad aliquid, cum esse ejus sit aliud esse, repugnat, dari relativum absque correllativo, ergo non est excogitabilis relatio, quæ natura terminum præcedat in fundamento, quia tunc in eo signo relatio intelligeretur esse, nec tamen intelligeretur terminus ejus, qui non nisi in posteriori signo intelligitur esse, & fundamentum in eodem signo intelligeretur in esse relativo absque correlativo, quod non nisi in posteriori signo esse concipitur, cùm tamen relativa sint simul natura, & naturali intelligentia. Dixerunt aliqui, relationem causationis etiam in eo signo terminari ad effectum, non quidem productum, sed quem actu producit. Contra, quia vel effectus etiam in fieri sequitur causationem ipsam; vel præcedit: si secundum, habetur intentum; si primum ergo in aliquo signo intelligi debet causatio, in quo effectus non intelligitur habere esse, quare in eo ad effectum terminata non intelligeretur neque in facto esse, neque in fieri, quia in utroque sensu ponitur.

12 Ex his demum concluditur, causalitatem formaliter importare respectum causæ ad effectum, ubi talis pullulare nata est. Tum quia causa, ut causa formaliter est concretum relativum respiciens effectum pro termino, ergo constitui debet in tali esse per relationem causalitatis. Tum quia effectus formaliter sumptus nil aliud dicit, nisi relationem effectus ad causam, quæ est dependentia passiva, quia formaliter effici aliud non est, quam ab alio dependere in esse, ergo causa formaliter relationem oppositam dependentiæ importabit. Tum quia aliud est inquirere, per quid causa causet, aliud vero, per quid denominetur formaliter causa, quamvis ergo non causet per relationem, ut per rationem agendi, quia relatio non est de genere activorum, adhuc tamen potest, ac debet per eam denominari formaliter causans, & influens. Tum tandem quia Deus dicitur causa rerum omnium ad extra formaliter per terminationem essentialis dependentiæ rerum omnium ad ipsum, ut Scot. docet 4.d.12.q.1.ad 2. principale, eò quia non est capax mutuæ relationis correspondentis, ergo in causis creatis relationum capacibus causalitas earum formaliter in alio consistere nequit, quam in respectu opposito dependentiæ passivæ effectus; supponit autem tota hæc quæstio, dari in rerum natura relationes prædicamentales, quod fusè in Log. probavimus disp.8.q.3. Verum hæc relatio, quam importat causalitas non est extrinsecus adveniens, ut perperam putavit Faber 5.Met.disp.2. c.3. sed intrinsecus adveniens, ut Scot. sæpè docet, & præsertim 4.d.13.q.1.G.& H. ubi respectus productionis, & eductionis, qui important causalitatem efficientem, & materialem; vocat intrinsecus advenientes quia necessariò consequuntur fundamentum posito termino, & quidem paternitatem, & filiationem, quæ sunt relationes causalitatis, omnes in schola nostra agnoscunt velut intrinsecus advenientes, & ad quartum prædicamentum spectantes, atque ita nos jam notavimus in Log.disp.8.q.8.& qu.10.art.2. declarando secundum modum relativorum, & quæst. 12. art. 2. & rursus infrà dicemus disp.7. q. 3. art. 1. & ratio à priori est, quia causalitas importat dependentiam activam, vel passivam causæ, & effectus, per quam causa dat esse, & effectus respicit esse, quæ quidem dependentia sequitur necessariò extrema in esse posita, & ideò est intrinsecus adveniens.

Sed contra hanc Concl. primò objiciunt Nominales, præsertim Rubion. loc.cit. probando, causalitatem formaliter sumptam, nihil reale superaddere entitatibus absolutis causæ, & effectus. Tum quia id esset vel absolutum, vel relativum; non primum, quia causalitas non potest concipi sine ordine ad causatum; non relativum, quia omnis relatio actualis sequitur extrema posita in esse, at causalitas

litas præcedit effectum. Tum 2. quia si est quid reale noviter adveniens, utique indigebit alia nova causalitate distincta, vel certè si causalitas seipsa immediatè pendet à causa, idem etiam dè effectu dici poterit, cùm effectus in sua ratione includat esse à causa. Tum 3. quia causa est immediatè virtualiter contentiva suorum effectuum, ergo nulla indiget actione media ad eos eliciendos. Tum 4. quia ita omnis creatura processit à Deo, nulla causalitate media inter Deum, & creaturam ab entitatibus eorum realiter distincta, ergo similiter dicendum de causis creatis.

13 Resp. causalitatem pro formali esse relationem causæ ad effectum, nec talis causalitas præcedit effectum, sed tantum causalitas fundamentalis. Ad 2. non indiget nova causalitate, ut sit in rerum natura, quia non dependet à causa ut quod, seu ut effectus, qui ab ipsa fit, sed ut quo, idest tamquam actualis ipse influxus, quo effectus intelligitur fieri: non enim intelligi potest, effectum actu pendere à causa sine aliquo influxu illius causæ, unde causa dicitur causare causalitate, & non causalitatem, nec est eadem ratio de causalitate causæ, & ejus effectu, quia est trita regula in scholis, quòd rationes formales non sunt tales per aliam rationem superaddita, sed se ipsis, sic quantitas non dicitur extensa per aliam quantitatem, sed de ipsa, unio se ipsa unita, non per aliam unionem, & sic de aliis. Ad 3. causa dicitur immediatè continere virtualiter suum effectum, quatenus non requirit aliam formam mediantem in ratione principii productivi, sed non ob hoc excludit actualem influxum, quo dicitur actu causare effectum. Ad 4. non valet paritas assumpta de causa creata, & increata, quia enim illa est incapax relationis, ideò non dicitur causa realis formaliter, nisi per extrinsecam terminationem dependentiæ essentialis creaturæ, & quia dependentia creaturæ à Deo est illi realiter identificata, ideò non dicimus, à Deo pendere per causalitatem realiter distinctam, neutrum reperitur in causa, & effectu creato, quia illa est capax relationis, cùm sit finitæ entitatis, & dependentia effectus ab ipsa est ab eo separabilis, cùm existere queat ex vi solius causæ primæ, à qua solùm essentialiter simpliciter dependet, ut ait Doctor 4. d. 12.q.1.ad 2. principale.

Secundò arguunt Recentiores unanimiter probantes, influxum, in quo consistit formaliter causalitas, præcedere effectum, & esse quid medium inter ipsum, & causam, & nullatenus in illa relatione consistere posse. Tum quia causalitas actualis est via, qua effectus acquiritur, & ipsa media dicitur effectus causari etiam secundùm Scot.ult.Prol.§.*Contra illud, &c.* ubi inquit, voluntatem elicere praxim media elicitione, & 2.dist.3.q.6.Y.& quol.13.ar.3. ait actionem causativam esse sui termini, at relatio non est de genere activorum, nec prior effectu, ergo non consistit causalitas in tali relatione. Tum 2. quia influxus actualis causæ est ratio fundandi relationem illam prædicamentalem, quæ resultare dicitur posito effectu, siquidem causa ideò refertur ad effectum, quia in ipsum influit esse, ergo in ea relatione consistere nequit, sed in influxu prævio. Tum 3. quia sicut se habet causalitas causæ efficientis ad relationem causæ efficientis in ordine ad suum effectum, ita res habere se debet in universum in omnibus causis, sed in genere causæ efficientis causalitas est actio, super quam deinde fundatur relatio causæ efficientis ad suum effectum, 5.Met.text.20. ergo universaliter in omni genere causalitas erit ratio fundandi, vel fundamentum relationis causæ ad effectum. Tum 4. quia Deus realiter influit in creaturas, vero, & reali influxu, & tamen non refertur ad creaturas relatione reali, ergo causalitas formaliter in relatione non consistit. Tum 5. quia secundum actualem influxum causa est prior natura suo effectu, cùm tamen secundùm relationem sint simul natura.

14 Respondeo ex dictis causalitatem sumi posse fundamentaliter, vel formaliter, quando dicimus, causam media causalitate influere esse in effectum, intelligendum est de causalitate fundamentali, quia re vera causa non causat, nisi mediante virtute absoluta, quę sibi est ratio agendi, & talis virtus præcedit natura effectum, etiam in instanti, quo causat, at si formaliter sumatur, non est verum, nisi in ratione formæ denominantis, non autem formæ productivæ, quia relatio non est activa, ut docet Scot.4.dist.13.qu.1. P. quatenus entitas causæ numquam intelligitur formaliter talis, nisi habita relatione, & in hoc sensu dici potest via ad effectum, & etiam prior effectu, sicut albedo dicitur prior pariete albo, ut sic. Via etiam est duplex ex Doctore cit. altera est medium quo, & est acquisitio ipsa, qua habetur forma, vel effectus, & hæc non præcedit; altera est per quam, vel in quam, & est id, ad quod mobile primò pervenit, vel per quod primò pertransit, antequam ad extremum perveniat, & hæc præcedit, sed talis via non est causalitas, licèt nostra falsa imaginatio etiam ita concipiat in ratione viæ. Ad 2. falsum est, influxum esse rationem proximam fundandi relationem causæ ad effectum, cum enim dicimus, causam referri ad effectum, quia in ipsum influit, ly quia est nota causæ formalis, & sic sensus est, causa dicitur formaliter causans ipso influxu formaliter sumpto, quòd si notet causam materialem, sensus erit, causa est formaliter causans, idest fundans relationem causæ, quia influit, idest quia habet virtutem causativam. Ad 3. relatio causæ efficientis non fundatur super actionem, sed super potentiam activam, & passivam, & talis est mens Philos. in eo tex. ut ibi Doctor exponit, & in 4.dist.13.q.1.V. *activa enim, & passiva* (inquit Philos.) *secundum potentiam activam, & passivam sunt*, addit tamen, & *secundum actiones earum*, quia relationes intrinsecùs advenientes hujus secundi modi relativorum supponunt actionem, & passionem veluti dispositiones prævias, & conditiones prærequisitas, ut insurgant, ex Scoto quodl.12.C. nequit enim agens naturale producere formam in materia, & ex utraque compositum, nisi præcesserit actio alterativa, & transmutativa subjecti. Ad 4. non currit paritas de Deo, & aliis causis, & ratio disparitatis assignata est in præcedentis argumenti solutione, quia Deus dicitur causa tantùm per denominationem extrinsecam, formaliter loquendo, hìc autem loquimur de causis formaliter talibus per intrinsecam denominationem. Ad 5. secundum actualem influxum fundamentaliter sumptum, causa est prior natura suo effectu, non secundum formalem.

Tertio antecedenter ad relationem prædicamentalem istam, quę causam denominat formaliter causantem, ad absolutum in causa sequitur absolutum effectus, ita causa fit de non operante operans, & transit de actu primo ad secundum, sed hic transitus fieri nequit sine aliqua mutatione ex parte causæ, & non potest fieri sine aliquo de novo, per quod causa aliter se habere dicatur nunc, quàm priùs, quia universaliter transitus de contradictorio in contradictorium præsertim realis, & physicus, non fit sine aliqua mutatione reali, at istud novum, per quod de causa fit de non causante causans, nequit esse relatio, quia loquimur de causalitate fundamentali, ergo erit modus de novo se ipso à causa dimanans, per quem ponitur in actu secundo. Conf. quia causa in actu secundo aliquid superaddit sibi in actu primo, hoc additum in illo priori signo antecedenter ad relationem nequit esse relatio, ut patet, neque esse potest effectus, quia effectus non est actualis operatio causæ; aut exercitium, sed potius terminus talis operationis, ergo erit influxus ille medius inter causam, & effectum, veluti actus secundus, & exercitium causæ. Postremò manet relatio causæ ad effectum, & quia transit influxus, causa non denominatur amplius actualiter causans, ergo causalitas actualis in illa relatione non consistit, Probatur antecedens, quia cùm sit relatio intrinsecus adveniens, manet quamdiu extrema manent, ut patet de paternitate, & filiatione, hæ namque sunt relationes secundi modi, & relationes causæ ad effectus, quia hic fecit, & ille factus est, ut loquitur Philos. 5.Met.20. & tamen pater non amplius dicitur actualis causa filii, quia non amplius actualiter illi communicat esse, ergo causalitas actualis non consistit in illa relatione prædicamentali, sed in actuali influxu, quo causa actu communicat esse effectui.

15 Resp. operationem causæ non attendi, vel mensurari per instans naturæ, sed per instans temporis, si est momentanea; vel per tempus, si est temporanea, & ad absolutum in causa non prius prioritate temporis, sequitur absolutum effectus, quam relationes mutuæ hinc inde; sed hæc omnia habentur in eodem temporis instanti, quare non potest præscindi relatio ab eo tempore instanti, in quo causa ponitur in exercitio, & in actu secundo, atque ita benè per relationem novam dicetur mutari, & aliter se habere modo, quàm priùs, imò & in ipsò naturæ signo, quo ab absolutum in causa ponitur immediatè sequi absolutum in effectu, potest notari in causa aliqua variatio, quia ubi in toto tempore antecedenti erat in potentia tantùm remota ad hunc peculiarem effectum ob aliquod impedimentum, vel absentiam passi, ut ait Doctor 1. distinct. 1. quæstion. 2. ad 2. principale, in eo signo dicitur esse in potentia proxima, & veluti proximè determinata ad hunc effectum, quæ proxima determinatio in causa habetur ex concursu omnium necessario requisitorum, quod præsertim locum habet in causis naturalibus; & potentia activa in tali statu est proxima ratio fundandi relationem prædicamentalem, quæ sequitur deinceps in alio naturæ signo. Ad Confirmat. dicimus pariter, causam in actu secundo involvere etiam relationem ipsius ad effectum, quia ponitur in actu secundo per instans temporis, non per instans naturæ, sicut & ejus operatio non potest minus durare, quam per instans, & ideo additum illud, per quod dicitur esse in actu secundo, est actualis relatio causæ ad effectum. Ad aliam, negatur assumptum, si enim effectus permanere potest post causalitatem, transeunte ipso actu causandi, quamvis adhuc causa remaneat, non amplius inter hanc, & illam intercedit vera relatio dependentiæ, spectans ad secund. modum relativorum, sed tantum mera denominatio extrinseca remanet ex actu causandi præterito, quòd id fecit, & illud factum est, qua ratione negamus in Log. disp.8.q.10. paternitatem, & filiationem dicere veras relationes dependentiæ post actum generationis præteritum, id enim tantum in divinis veritatem habet, ubi actus generandi, & paternus influxus in Filium perpetuò manet, quando vero effectus etiam in conservari à causa pendet, ut lumen à Sole, tunc utique manet semper mutua relatio causalitatis, & dependentiæ.

16 Dicimus tandem, secundùm rem ipsam naturam esse principium in facto esse per modum causæ physicæ in omnibus corporibus, at in sententia Philosophi exercere munus causæ solum in corporibus sublunaribus. Concl. est Scoti 2.dist.14.q.1. ubi ait, secundum veritatem corpora omnia, etiam cęlestia constare ex materia, & forma, at in sententia Philosophi solum corpora sublunaria, quod si verum est, ut suo loco probabitur, Conclus. de se patet quo ad utramque partem, si enim secundum veritatem etiam natura in Cęlo dividitur in materiam, & formam, cum ista sint principia in facto esse corporis compositi per modum veræ causæ physicæ materialis, & formalis, etiam natura in Cœlo erit principium in facto esse per modum causæ physicæ, at si Cœlum est corpus simplex, carens materia, & forma, & habens naturam, ut quidditatem, & essentiam, manifestè sequitur, naturam in eo non esse principium essendi,

essendi, & in facto esse per modum causæ physicæ, quia ubi causa est realiter causa, hoc est, realiter causat effectum, omninò debet esse effectus aliquid præter causam & aliud à causa, hac enim ratione causa dicitur influere in aliud: at constat, naturam sumptam pro essentia, & quidditate rei, non ita distingui posse à re, cujus est quidditas, & ideò cum in hoc tantum sensu natura sit in Cœlo secundùm Philosophum, non potest asseri in ejus sententia, esse principium in facto esse illius per modum causæ intrinsecæ, poterit solùm cogitari quidam modus causalitatis per rationem, eo modo, quo inter ea, quæ à parte rei idem sunt, unum concipimus sequi ex alio, & unum communicare esse alteri, sic dicere solemus, humanitatem communicare homini esse humanum, & humanitatem esse principium essendi, & constitutivum ipsius hominis. At in sublunaribus, ubi natura verè habet rationem partis materialis, & formalis, quia in eis secernitur in materiam, & formam, habebit rationem veræ causæ, & exercendo veram causalitatem physicam, isthæc corpora constituet, & quia hæc præsertim pre manibus habemus, de principiis in facto esse istorum, quæ habent rationem causarum intrinsecarum, deinceps disputabimus, de causis enim agere spectat etiam ad physicum, quatenus concurrunt ad constitutionem corporum naturalium.

QUÆSTIO III.

Quid causent materia, & forma, & per quid.

17 Sensus est, quinam, & quot sint effectus materialis, & formalis causæ, & per quid causent hujusmodi effectus, an se ipsis, num potius per aliquid ipsis superadditum. Circa primam qu. partem Albert. 2. Phys. tract. 2. & Major 2. dist. 12. q. 1, quos sequitur Fuentes, 2. Phys. q. 3. diffic. 2. & Faber 5. Met. disp. 2. cap. 3. asserunt, materiam, & formam propriè esse causas solius compositi, cujus sunt partes intrinsecæ, & principia in facto esse. Suar. in Met. disp. 13. sect. 6. ponit effectus materiæ, compositum, formam materialem, unionem formæ cum materia, & generationem compositi. Conimbr. 2. Phys. cap. 7. qu. 8. art. 1. addunt, etiam animam rationalem esse effectum materiæ, quia licèt non educatur de potentia ejus, in informatione tamen pendet à materia. Sghemma digress. 12. qu. 1. Aversa qu. 12. sect. 2. negant, unionem, & generationem esse propriè effectus materiæ, concedunt alii. Formæ verò ibidem præter compositum assignat Aversa pro effectibus propriis denominationem subjecti à forma, qui dici solet effectus primarius, & positivus ejus, ac expulsionem alterius formæ ab eodem subjecto, qui dici solet effectus secundarius, & negativus. Circa alteram quæsiti partem Thomistæ passim ajunt, materiam, & formam præfatos causare effectus per suas proprias entitates; Scotistę verò asserunt causare proximè per aliquid superadditum, saltem ex natura rei distinctum, quod in materia sit potentia ejus passiva ad formas, & in forma aliquid instat potentiæ actuandi. Et Averroistę facientes quantitatem coævam materię, ut sit idonea ad recipiendas formas, consequenter dicunt proximam rationem causandi in materia esse quantitatem.

ARTICULUS I.

Recensentur effectus causæ materialis.

18 Dicimus, quatuor esse, quæ à materia causari possunt propriè generationem compositi, unionem ejus cum forma, formam materialem, & compositum ipsum. De generatione, & unione videtur concedere Doctor in 2. d. 1. qu. 5. S. & planè negari non potest. Tum quia materia est principium generationis in ratione mutationis per modum subjecti, & etiam est subjectũ proprię unionis, qua nectitur formæ, & in ipsa, veluti in subjecto, sustentantur, ac in esse dependent hujusmodi formæ relativæ, ita ut ex natura sua existere, & conservari non possint, nisi dependenter ab ea, ergo propriè à materia causantur, quia causalitas materialis consistit in tali dependentia formæ ab ea, ut sine ea naturaliter fieri, & conservari non possit, ut posteà dicemus; Tum quia omnes formæ accidentales, tam absolutæ, quàm relativæ petunt subjectum, à quo educantur, & pendeant in suo esse, fieri, & conservari, ergo similiter generatio, & unio. Tum quia generatio ita fit in materia, ut non possit fieri, nisi in illa. Tum quia, ut Sghemma ipse concedit, generatio, & unio non sunt ex nihilo, & ideò sunt in materia, & ejus causalitatem participant, & quamvis non admittant materiam, ex qua componantur, exigunt tamen necessariò materiam, in qua recipiantur, & ex qua educantur. Tum tandem quia si materia est principium, & causa compositi in fieri, jam quoque fatendum est, esse principium, & causam generationis ejus, notanter verò diximus, esse causam materialem propriæ unionis, qua nectitur formæ, quia duplicem nos astruimus unionem, alteram ex parte materiæ, alteram ex parte formæ, & ambas putamus necessarias, ut materia, & forma intrinsecè unita dicantur; si enim una tantum asseratur unio sufficere, & hæc se tenere ex parte formę, & ad materiam terminari cum Suar. sanè defendi non potest, hujusmodi unionem à materia pendere in genere causæ materialis, cùm in ipsa nec recipiatur, nec sustentetur, sed in forma; quòd verò ad materiam terminetur, hoc non facit ipsam à materia pendentem, ut à subjecto in quo, sed ut à termino ad quem, quæ habitudo omninò impertinens est ad causalitatem materialem.

19 Quòd verò materia exerceat adhuc magis propriè causalitatem suam respectu formæ materialis, & compositi, tam in fieri, quàm in facto esse, manifestè docuit Philosoph. 1. & 2. Phys. & Doct. 2. d. 12. q. 1. C. & d. 1. q. 5. S. & 4. d. 13. q. 1. sub B. & alibi sæpè, & Prob. Tum quia utrumque fit ex materia suo modo, in qua habitudine, *ex quo aliud*, consistit formaliter, ut postea dicemus, causalitas materialis, forma quidem tamquam ex subjecto, compositum tamquam ex parte intrinseca potentiali, & nedum pendent ab ea in fieri, sed etiam in conservari, quia & forma materialis sustentatur cum continua dependentia à materia, velut à subjecto, & compositũ conservatur cum continua dependentia essentiali à materia, velut ab altera comparte. Tum quia verè materia influit in esse formæ, & compositi, in illam, veluti subjectum ex quo, in istud, velut pars ex qua, & si necessariò non influeret, posset agens naturale & formam creare, & totum sine partibus constituere. Tum tandem, quia formæ materiales omnes, ut superius dictum est, educuntur de potentia subjecti, & materia est pars etiam quidditatis ipsius compositi materialis; dici etiam debent hæc duo effectus distincti ipsius materiæ. Tum quia sunt entia diversa, forma & compositum: Tum quia diverso modo fluunt, seu causantur à materia, forma enim fluit à materia, ut à subjecto, ex quo educitur, & compositum tamquam à parte potentiali, ex qua constituitur; Conclusio autem restringitur ad formas materiales, quia ipsæ solæ educuntur de potentia materiæ, & ab ea pendent in fieri, & conservari, quo sensu non pendet anima rationalis à corpore.

Nec valet dicere cum Conimb. saltem à materia pendere, ut à termino sui esse, ad quem essentialem habitudinem habet, unde naturaliter non debetur illi esse, nisi in materia; Tum quia hoc est absolutè falsum; cùm naturaliter etiam extra corpus existat ut in lib. de An. dicimus disp. ult. Tum quia si id etiam concedatur, hæc dependentia à corpore non erit à priori, veluti à causa, sed à posteriori, veluti à conditione necessaria pro suo esse naturaliter perfecto, quod tamen non infert veram causalitatem materialem respectu ejus, sed solam connexionem necessariam naturalis exigentiæ, ad hoc, ut ipsa habeat esse omninò perfectum naturale, quemadmodum dicimus etiam naturale compositum ab aliquibus formis accidentalibus pendere sibi necessariis pro ejus naturali conservatione. Nec minus potest ex hoc inferri, animam, saltem quoad informationem, à materia pendere in genere materialis causæ, quod enim unio animæ sit ad materiam, non sufficit ad inferendam materialem causalitatem respectu ejus, quia respicit materiam, ut terminum ad quem, non ut subjectum ex quo, & est ad materiam, non est in materia; quare materia respectu illius ad summum eam causalitatem exercere potest, quam habent cœteri termini respectu relationis.

20 Sed contra objicies; Tum quia generatio, & unio sunt relationes, relatio autem non pendet ab extremis in genere causę materialis, sed vel efficientis, vel formalis. Tum 2. quia causalitas est respectu ejus, quod propriè fit, generatio autem est via, ut aliquid fiat, & unio est medium, quo aliquod factum est, & constitutum ex partibus. Tum 3. quia unio respicit materiam, ut ad quam copulat formam, non ut ex qua, vel in qua, cùm tamen in hac habitudine, non in illa materialis causalitas consistat, & est causalitas ipsa materiæ, qua causat formam, & compositum. Nec etiam forma videtur esse posse effectus materiæ. Tum primò, quia materia est causa intrinseca, est enim id, ex quo aliquid fit, cùm insit, at non ita se habet respectu formæ, sed tantum compositi. Tum 2. quia materia est una causa, ergo unus tantum effectus sibi correspondebit in tali genere, & hic erit compositum. Tum tandem, quia quamvis hæc omnia à materia causarentur, hoc totum fit in ordine ad compositum, & propter compositum, & ideò non debet augeri simpliciter numerus effectuum materię, quia ubi est unum propter aliud, ibi est unum tantùm. Nec tandem videtur esse causa compositi, quia materia est causa per modum subjecti, at respectu compositi nequit esse subjectum. Insuper causa distinguitur realiter ab effectu suo, at materia non distinguitur realiter à composito, si ponitur ejus pars essentialis.

Resp. relationes prædicamentales esse in fundamento, etiam tamquam in subjecto, cui inhærent, & ex cujus potentia educuntur, quare pendent ab eo, etiam in genere causæ materialis. Ad 2. licèt generatio, & unio viæ sint, & media ordinata ad compositum constituendum, non proindè subterfugiunt rationem effectus materię, sicut etiam dicimus de forma, quæ fit ut terminus partialis, & quo; Ad 3. nec generatio, nec unio sunt causalitas materiæ, qua compositum causat, ut seq. qu. videbimus (nisi fortè per generationem intelligatur habitudo, quia aliquid ex alio componitur) neque qua causat formam & quando enumeramus unionem inter effectus materiæ, non loquimur de unione, quæ formæ insidet, sed quæ insidet materiæ, & hæc utique respicit materiam ut subjectum, in quo est, & ex quo educitur.

21 Ad id de forma dicimus, ipsam quoque esse effectum materiæ ut benè Zerb. notat 7. Met. q. 3. §. *propter tertium*, quia respicit eam ut subjectum, ex quo fit, dicitur verò materia causa intrinseca respectu compositi, & gratia compositi additur in definitione materiæ ly, *cum insit*, quia etiam formam respicit propter compositum. Ad 2. ad hoc, ut unitas materialis causæ salvetur, sufficit, ut tam respectu formæ, quàm respectu compositi consimilem habeat habitudinem causandi, ex quo aliud tamquam ex subjecto, vel educitur, vel constituitur. Ad 3. quamvis generatio, unio, & forma sint ad constitutionem compositi ordinata, non propterea dici debent unus effectus, quia sunt effectus ex natura rei inter se distincti, sed solùm inferri potest unitas ordinis; & quod compositum sit primarius effectus materiæ prioritate intentionis, & dignitatis, licèt prioritate executionis prius intelligantur causari, quę ordinantur ad ipsum; verum tamen est, quod sicut Recentioribus concederemus generationem, & unionem esse ipsam materiæ causalitatem in ordine ad formam, & compositum, propriè loquendo, duo tantùm forent effectus materiæ, scilicet forma, & compositum, causalitas enim non dicitur effectus comparatione illius, cujus est causalitas, ut actio non dicitur effectus agentis, sed actus ipse, quo agens producit effectum.

Ad ultimum de composito dicimus, ipsum etiam esse effectum materiæ, quia licèt materia respectu ejus non sit subjectum sustentans, est tamen subjectum, ex quo aliquid fit, cùm sit per modum partis potentialis; & realiter distinguitur à suo effectu, nimirum composito, licèt maneat in ipso per modum causę intrinsecę, ut fusius infra contra Recentiores. Arriag. disp. 8. sect. 1. inquit, difficile probari posse causalitatem materiæ in formam, hanc enim auspicamur ex eo, quod aliquæ formæ naturaliter nequeant sine subjecto conservari, quod non convincit subjectum illud debere causare materialiter prædictas formas, anima enim rationalis in primo instanti suæ creationis, naturaliter loquendo, nequit esse extra materiam, & tamen nec in illo instanti causatur à materia. Sed jam disp. 2. q. 7. ar. 2. fusè ostendimus adeò necessariam esse dependentiam formæ materialis à materia, & à priori, ut nedum ab ea pendeat, velut à conditione concomitante, sicut anima rationalis à corpore, sed velut à vera causa per modum præjacentis subjecti, adeò ut ex ejus necessaria à materia dependentia, optimè arguatur causalitas materiæ in formam; vide dicta ibi.

ARTICULUS II.

Recensentur effectus causæ formalis.

22 Dicimus, varios, ac diversos effectus formales formæ assignari solere, inter quos primus primitate intentionis, ac dignitatis est compositum substantiale; nam si ponebatur effectus materię, eo quia concurrit per modum partis potentialis ad ejus constitutionem, tantò magis effectus formæ judicari debebit, quo illi tribuit esse specificum, & completum intrinsecè, veluti pars dignior, & principalior quidditatis ejus, ut docet Scot. 3. d. 22. q. un. Sed qua illud idem esse specificum, & determinatum, quod habet intrinsecè, & essentialiter compositum à forma, ut homo esse animatum ab anima, habet etiam materia extrinsecè, & denominativè, quia etiam corpus pro altera parte hoc modo dicitur animatum, qua ratione dicitur actuari, & compleri per formam, ut docet Scot. 2. dist. 8. q. 4. X. & 4. dist. 13. q. 1. F. Alter effectus tribui solet formæ, & quidem prior composito prioritate executionis, & est esse formatum, & completum ipsius materiæ, quæ actuatio, & completio necessariò præcedit constitutionem compositi, velut causalitas ejus vel certè, ut quid necessariò prærequisitum, & quidem materiam in hoc sensu esse effectum formæ, negari non potest; quamvis enim subjectum, universaliter loquendo, formæ præsupponatur, & ideò suam existentiam simpliciter ab ea non recipiat, qua ratione superiùs probatum est, materiam suam existentiam non mendicare à forma contra Thomistas; tamen quatenus affectum, & informatum tali forma pendet à tali forma, & ab ea esse tale, vel tale cognoscit, & ut sic causatur à tali forma, & à tali forma constituitur in esse, communicat autem hoc esse materiæ media informatione, seu unione sui ad subjectum; quare cum ista unio, & informatio sit causalitas ipsa, qua causat materiam in esse tali, non est recensenda inter effectus formales formæ, sicut nec actio recensetur inter effectus formales agentis, & ad hunc effectum revocari debet limitatio illa, seu determinatio, quam forma materię prębet per informationem, & aliqui enumerant, velut effectum distinctum ab actuatione. Solet autem hæc denominatio subjecti à forma appellari effectus formalis primarius, & positivus, ad differentiam alterius effectus ejusdem formæ secundarii, & negativi, qualis est expulsio unius formæ ab alia ab eodem subjecto; quando enim una forma expellit aliam à subjecto sibi incompossibilem, hęc expulsio fit in genere causæ formalis, ut docet Doctor 4. d. 1. quæst. 5. sub F. & sequuntur Recentiores omnes, non autem in genere causæ efficientis, ut putavit Scotus 2. Phys. quæst. 4. hæc enim forma expellit illam ab eodem subjecto, media sua informatione; sed quod fit à forma media sua formatione, dicitur ab ea pendere in genere causæ formalis; expulsio autem activa velut effectus in genere causæ efficientis spectat ad agentia introducentia formas incompossibiles in subjecto; generationem denique etiam à forma pendere in genere causæ formalis, ut à termino, ad quem concedunt omnes.

23 Sed objicies in oppositum, quòd non benè assignentur effectus causæ formalis, nam in primis negatur existentia materiæ à forma pendere in genere causæ formalis, cùm tamen verissimum sit, materiam talis esse naturæ, ut nequeat esse in rerum natura, nisi sub forma, ex alio cap. esse completum, & formatum ipsius materiæ assignatur pro effectu formali, cùm tamen hoc esse formatum, & actuatum aliud non sit, quàm ipsa forma communicata materię, at nihil potest esse causa sui ipsius, ergo denominatio subjecti à forma propriè effectus formalis dici non poterit. Imò neque compositum videtur rectè assignari effectus ejus, quia effectus non est nobilior sua causa, sed compositum est nobilius forma, cùm eam contineat, & aliquid aliud.

Respond. quod licet materia nequeat naturaliter esse sine forma, adhuc tamen hæc indigentia salvari potest sine causalitate, nimirum, ut sit dependentia à posteriori, tamquam ab aliqua conditione, quam naturaliter coexigit, ut cum ea veluti comparte, compositum constituat, ad quod est naturaliter ordinata juxta dicta, disp. 2. quæst. 3. art. 1. Quomodo autem effectus formalis denominationis in subjecto derivatæ à forma distinguatur, non est spernenda difficultas; ut aliquam distinctionem inter illum & fomam astrueret Vasq. tom. 1. in 3. p. disp. 19. n. 26. dicit, ex forma substantiali derivari in materiam quoddam esse substantiale distinctum à forma, & à modo, seu unione, qua forma est in materia, quia unio est quid relativum, at effectus formalis debet esse quid absolutum simili formæ, alioqui forma daret formaliter esse sibi oppositum; & hac ratione humanitas (ait Vasquez) non est forma Verbi, nec è contra, quia licèt sit unio substantialis inter ea, non tamen dat hoc esse distinctum à fotma, sed tantum unit unum cum alio sine informatione.

At hæc opinio singularis est, quam benè refellit Scot. 8. Met. q. 4. & Arriag. disp. 5. Phys. n. 8. contra communem, quæ hunc effectum formalem formæ, de quo loquimur, non facit entitativè distinctum à forma existente in subjecto, & quidem in pariete albo, ut sic, nihil aliud inveniri potest, quàm albedo cum unione ad parietem, & quoad hoc eadem est prorsus ratio de forma accidentali, & substantiali: solent igitur distingui, effectus isti formalis, & forma, ut notat Avers. loc. cit. sicut concretum, & abstractum, nam causa sumitur secundum se, ut anima, at effectus, ut includit unionem, scilicet esse animatum, qua ratione Auctor sex principiorum posuit in prædicamento habitus album esse, & quantum esse, quia nimirum concreta harum formarum includunt etiam unionem earum ad subjectum, quam pertinere ad prædicamentum habitus probabiliter diximus in Log. unde quamvis effectus formalis resultans ex forma in materia sit quid absolutum secundùm denominationem, verè tamen includit aliquam relationem, quia parietem esse album aliud non est, quam ipsum habere albedinem, quæ habitio est relatio de prædicamento habitus; humanitas verò licèt sit unita hypostaticè Verbo, non tamen inter illa est unio per informationem, & ideò nec humanitas est forma Verbi, neque è contra, ut docet Scot. 3. dist. 1. quæst. 1. quare autem munus denominandi potius formæ, quam subjecto conveniat, jam dictum est disp. 3. qu. 3. nu. 37. hinc factum est, quod inter effectus formalis causæ recenseatur. Compositum denique optimè statuitur effectus formæ, quia propositio illa, quòd effectus nequit esse nobilior causa, ut notat Scot. 2. dist. 3. qu. 10. infra I. est vera de effectu alicujus, ut causæ totalis, non partialis, ut est forma respectu compositi, quia possibile est, effectum alicujus causæ partialis excedere suam causam partialem, hunc enim excessum habere potest ab aliis causis cum illa partiali concurrentibus.

24 Secundò objicitur, quòd expulsio unius formæ ab alia in eodem subjecto non sit effectus ejus formalis, cùm potius ab ea procedat in genere causæ efficientis; Tum quia hæc expulsio fit à forma causando negationem oppositæ formæ in subjecto, at hæc causatio negationis videtur effectiva. Tum 2. quia expulsio hæc potest à Deo impediri, at non effectus formalis. Tum 3. quia ita duę qualitates se ab eodem subjecto expellunt, sicut duæ quantitates ab eodem spatio, ut ait Doctor 4. d. 1. q. 5. F. at unum corpus aliud expellit à spatio in genere causæ efficientis, producendo in eo motum impulsivum. Tum 4. quia si forma expellit aliam solùm se ipsam collocando in subjecto, & sic se ipsa immediatè oppositam excludendo absque productione alterius effectus distincti, calor v. gr. frigus, vel expellit illud, quando est subjecto, vel quando non est in eo; si primum ergò simul sunt in eodem subjecto frigus, & calor; si secundum, ergo nihil erit in subjecto expellendum, ergo præstat dicere, quòd calor expellat frigus per aliquem effectum à seipso distinctum, & frigori impressum ad instar impulsus, quem corpus expellens imprimit corpori expellendo. Tum tandem quia nulla reddi potest convincens ratio, cur expulsio hæc dici potius debeat effectus formalis, quam effectivus.

Resp. negationem formę oppositæ oriri in subjecto ex sola positione formæ novę, & ideò ab ea solùm in genere causæ formalis prodire. Ad 2. quando dicitur effectus formalis à Deo inimpedibilis, hoc intelligi debet de effectu formali primario, & positivo, qualis est denominatio subjecti à forma sibi unita, non de effectu negativo, & secundariò, qualis est ista expulsio. Ad 3. exclusio unius corporis ab eodem spatio facta ab alio est formalis, non effectiva, cùm fiat ratione quantitatis, quæ non est forma activa, & quamvis in expulsione corporum quandoque efficientia interveniat, & motus ille impulsivus, id certè non oritur ex ipsis quantitatibus, aut occupatione loci, & ubicatione, sed ex virtute motiva innata corpori, vel aliunde impressa.

Alia difficultas petit solutionem illius quæsiti: An sit prior introductio novæ formæ, vel expulsio antiquæ; de quo licèt ex professo agamus disp. 5. de Gen. & Cor. q. 4. nu. 106. ut in proprio loco, adhuc tamen libet hìc non illa cursim tangere pro argumenti solutione; dici solet, utramque esse priorem secundùm diversas rationes, & in diverso genere causæ, utrumque enim dicimus, & formam priorem expelli, quia nova advenit, & novam advenire, quia prior recedit; quare ut ambę istę causalitates verificentur, oportet dicere, introductionem formæ novæ esse priorem in genere causæ formalis, & ex-

pulsionem antiquæ esse priorem in genere causæ materialis, & dispositivè, quod declarant exemplo venti fenestram aperientis, & aulam ingredientis, nam in genere causæ efficientis prior est ingressus venti, quam aperitio fenestræ, sed in genere causæ veluti materialis prior est aperitio fenestræ.

25 Sed absolutè dicendum est, introductionem formæ novæ priorem esse natura expulsione antiquæ. Tum quia absolutè hęc causalis est vera; ideo antiqua forma expellitur, quia nova advenit, non è contrà. Tum quia cùm hæc expulsio fiat a forma in genere causæ formalis ex Doctore lo.cit. & quælibet forma in causando debeat præsupponi existens, utique forma nova in subjecto præexistens, supponi debet. Tum tandem quia cùm hæc expulsio dicatur effectus secundarius formæ, debet necessario præsupponere primarium, nempè introductionem formæ in subjecto, & implicabit intelligere effectum hunc secundarium, etiam in genere causæ, ante primarium, quia hic effectus, absolutè loquendo, supponit primarium, & à primario procedit, & quando causæ comparantur non ad invicem, sed ad communem effectum, simul natura causant, & non una prior altera, ut docet Scot. 2. dist. 37. V. & planè intelligi nequit, expulsionem esse dispositionem præviam ad formæ introductionem, à qua ipsa procedit; & denique exemplum illud venti fenestram aperientis, & aulam intrantis, ostendit illius modi dicendi vanitatem, distingui enim debet, ut notat Aversa q. 10. sect. 5. in fine impulsus venti in fenestram, & ingressus in aulam, sic enim videbimus non ingressum aperire fenestram, sed impulsum; & ingressum postea sequi fenestræ aperitionem, alioqui intelligi non potest, quomodo idem omninò ingressus venti præcedat, & sequatur fenestræ aperitionem.

Quamvis igitur introductio novæ formæ, & veteris expulsio fiant in eodem temporis instanti, cum hoc tamen stat, quod introductio novæ sit prior expulsione prioritate naturæ, & causalitatis formalis; nec sequitur, materiam habere simul duplicem formam, quia in eodem instanti temporis incipit una forma, & alia desinit; neque per instans naturæ mensuratur existentia formæ, nam per ordinem & prioritatem naturæ explicatur solùm dependentia posterioris à priori; vel talis præsuppositio unius ab alio, ut illud concipi possit, isto non concepto, ut diximus in Log. disp. 9. q. 2. art. 1. atque ita est in proposito, quod expulsio veteris formæ dependet ab introductione novæ; & introductio istius concipi potest, non expresè concipiendo expulsionem illius; at non è contra, & Adversarii ipsi hoc fateri coguntur, quia cùm secundum eos expulsio præcedat introductionem formæ in genere causæ materialis, in illo priori naturę urgere possumus, quod materia sit denudata omni forma, sicut contra nos urgetur, quod in illo priori introductionis formæ duplex forma fit in subjecto: Hanc responsam amplectitur quoque Fuentes 2. Phys. diff. 2. art. 4. cui addidit, quod simul esse nequeunt duæ formę in facto esse, & completo, benè tamen una in fieri, scilicet quæ producitur, & alia in facto esse, scilicet quæ expellitur; quod additum est falsissimum, & contra omnem Philosophiam ut disp. 4. n. 31. ostensum est; quia privatio nequit stare cum forma, nec in fieri nec in facto esse, at una forma secum defert privationem alterius.

Postremò falsum est, quod ultimò addebatur in argumento principali, nimirum assignari non posse rationem, cur hæc expulsio dicatur potius formalis effectus, quàm effectivus, nam illa causa dicitur expellere formam à subjecto effectivè, quæ producit formam in subjecto cum ea incompossibilem, quia ex vi causalitatis effectivæ fit aliquid distinctum; sic calor existens in igne est causa expulsionis frigoris in aqua mediante calore, quem in ea producit; at forma, quæ non per productionem alterius effectus distinCti, sed immediatè per se ipsam in subjecto collocatam, excludit aliam, dicitur expellere formaliter, & ita calor existens in aqua dicitur ab ea frigus expellere, & talis expulsio dicitur effectus ejus formalis. Et per hoc solvuntur, quæ obijcit Rubjon 2. d. 12. q. 4. art. 2. contra ordinem à nobis statutum inter introductionem novæ formæ, & expulsionem antiquæ, ex hoc enim duo sequerentur absurda (ait ipse) unum est, quod forma propsita, & opposita in aliquo instanti essent simul, si illa prius introduceretur, quam ista expelleretur, alterum est, quod numquam unum, & idem agens esset generans, & corrumpens, quia si ignis agit in aquam, & forma aquæ expellitur à forma ignis introducta in passo, non esse formę aquæ, sequitur immediatè, non ad actionem ignis generantis, sed formæ in eodem passo introductæ. Hæc argumenta procedunt ex falsa imaginatione Rubion, quod idem instans, in quo una forma incipit, & alia desinit, sit utrique formæ intrinsecum, & quod una forma aliam expellat ab eodem subjecto in genere causæ efficientis per aliquam actionem, quam exerceat in eam, eo modo, quo clavus clavum trudit, quod est prorsus falsum, ut constat ex dictis disp. 4. q. 4. n. 32.

26 Tertiò objicitur, quia non benè negari videtur, unionem formæ ad subjectum esse effectum ejus formalem; nam si unio, quę se tenet ex parte materiæ, est effectus materialis illius, ut dictum est, cur illa, quæ se tenet ex parte formæ, non erit pariter effectus ejus formalis? Et quando non ponatur effectus ejus in genere causæ formalis, debet saltem admitti in genere causæ efficientis, casu, quo applicaretur materiæ sufficienter pro ea dispositæ, unde inquiunt Conimb. quod si Deus per miraculum corpus jam extinctum iterum disponeret ad animæ receptionem, anima se ipsa, & propria virtute se illi uniret, quod probatur; Tum quia anima inclinatur naturaliter ad tale corpus perficiendum, ultimò dispositum, ergo necessariò, præcisa omni alia virtute, sequitur informatio illius corporis, nam ad totalem, & ultimam dispositionem sequitur necessario illud, ad quod facta fuit dispositio. Tum 2. quia anima separata agit, & principium agendi esse potest, ergo & sibi informationem facere. Tum 3. quia poterit propria virtute facere se præsentem intimè corpori sit disposito, sed anima sic præsens non videtur impediri posse ab actu propriè inclinationis. Tum 4. quia circa materiam dispositam, præcisa omni extrinseci agentis actione, non est minus potens causa formalis ad præstandum suum concursum, quam causa effectiva ad suum, ergo sicut hæc præcisa omni alio circa illam materiam præstat suum concursum, ita causa formalis, & majori ratione, quia in genere causæ formalis non potest reperiri virtus suspendendi concursum, ut reperiri potest in genere causæ efficientis. Tum 5. quia non minus necessario effectus, & causalitas formalis a sua causa fluit, quam passiones ab essentia. Tum tandem quia si aliqua actio ex parte agentis extrinsecè desideratur, videtur in tali casu sufficere actio dispositiva. His rationibus moti Henr. Riccard. Varro, Conimb. & alii, tenent unionem posse esse effectum formæ in genere causæ efficientis, addunt tamen, hinc non sequi, naturaliter fieri posse hominum resurrectionem, quia non potest naturaliter idem corpus redire cum eisdem dispositionibus.

27 Resp. unionem, quæ se tenet ex parte materiæ, poni effectum ejus, quia non est ejus causalitas nec in ordine ad formam, nec compositum, at unio ex parte formæ, seu informatio est causalitas formæ in ordine ad materiam, ut quæstion. seq. Et cum dicitur, saltem debere poni effectum ejus in genere causæ efficientis.

Resp. hanc difficultatem petere solutionem illius quæsiti, Num forma propria virtute uniri possit materiæ pro ea dispositę, cui Doctor negativè respondet 4. dist. 12. q. 1. sub Q. & ex professo probat 4. dist. 43. q. 3. O. Tum quia 2. Phys. 7. 1. forma, & efficiens, licet coincidere possint in idem specie, non tamen in idem numero. Tum quia causa totalis, præsertim æquivoca, est nobilior suo effectu, compositum verò nobilius est, tum corpore, tum anima, ergo non potest ab anima provenire, propria virtute se uniente ad corpus, quia non videtur, à quo possit sumi excessus compositi super animam, & corpus. Tum quia licèt causa quælibet naturalis sit naturaliter inclinata ad proprium effectum præstandum in proprio genere, ita ut in eo nullo alio indigeat ad exeundum in actum, nihilominus indiget aliis causis in diverso genere, ut patet de igne, qui quantumvis diispositus sit proprium effectum producendum, non tamen illum ponit in esse, nisi adsit concursus materiæ, approximatio, & cętera requisita. Tum quia diversæ sunt aptitudines ad informandum, & ad efficiendum, neque una infertur ex alia, sicut etiam materia est ad unionem propensa in suo genere, & tamen illam in se efficere non potest. Tum quia sicut natura ordinavit formam, ut causam intrinsecam compositi, non extrinsecam, ita dedit ei virtutem informativam, non activam. Tum quia si anima posset in resurrectione sibi unionem efficere, posset, & de facto illam sibi efficere modo in productione prima compositi, quo tamen communiter negatur. Tum tandem, quia hoc præsertim formis corruptibilibus nequit convenire, quia per eamdem actionem, & ab eodem agente simul, & semel è materia educuntur, & eidem uniuntur, quę Scoti sententia his suffulta rationibus, communiter recipitur à Suar. Ruv. 2. Phys. tr. 3. Amico tract. 2. q. 7. dub. 5. Sghemma 2. Phys. digress. 13. q. 4. & aliis.

28 Nec rationes pro parte opposita urgent; Ad 1. dicimus, quod sicut anima inclinatur ad informationem per virtutem informativam, ita præcisa alia virtute ejusdem generis informationem sequi in genere causæ formalis, sed non efficientis, quia non habet à natura virtutem ad hoc activam; & illa dicitur ultima dispositio, quatenus ab ea necessitatur agens ad introductionem formæ, & necessario sequitur informatio ab unaquaque causa in proprio genere. Ad 2. anima separata est principium agendi in ordine ad operationes in genere causæ efficientis ab ea prodeuntes, non in genere causę formalis, qualis est informatio. Ad 3. potest utique anima facere se intimè præsentem localiter corpori disposito per virtutem activam, quam habet ad Ubi; at inde virtute sola ejusdem animæ sequi nequit unio informativa, quia ad hanc unionem non habet virtutem activam, sed solam informativam, quæ non reducitur ad actum, nisi virtute efficientis extrinseci. Ad 4. inde probatur solum, formam, præciso quocumque alio, habere sufficientem virtutem informativam in suo genere, at sine concursu efficientis extrinseci non potest forma suam exercere causalitatem, sicut etiam causa naturalis efficiens non potest exire in actum sine aliis necessariò requisitis, & his positis, utique impediri nequit concursus formalis. Ad 5. non currit paritas de efficientia passionum, quæ fiunt per resultantiam ab essentia, & de informatione formæ, ibi enim passiones dimanant, quia adsunt necessariò requisita, non autem hic, præciso agente extrinseco, & subjectum habet virtutem effectivam sibi inditam à natura in ordine ad proprias passiones, at forma in ordine ad informationem non habet, nisi virtutem informativam. Ad ultimam, falsum est, productionem substantialis formæ, & unionis illius ad materiam ab actione dispositiva non distingui, cùm hæc actio prorsus sit accidentalis, & illa substantialis, & ideò actio dispositiva præcisè non sufficit pro introductione formæ.

ARTICULUS III.

Declaratur ratio proxima, & immediata causandi materialis, & formalis causæ.

29 Dicimus, materiam, & formam causare præfatos effectus, per aliquid realiter superadditum entitati earum, nec per suam entitatem absolutam præcisè sumptam, sed per suam entitatem includentem respectum transcendentalem potentiæ, vel actus, ita ut materia causet formam, & compositum, quatenus ens per se in potentia, & forma exerceat causalitatem suam in ordine ad materiam; & compositum, quatenus ens per se in actu. Concl. sumitur ex Arist. 2. de Anim. text. 7. & 8. Met. 15. & Scoto 2. dist. 12. qu. 1. D. & 4. dist. 11. q. 3. Gg. & quol. 9. B. & ubicumque dicunt, ex materia, & forma fieri per se unum, quia hoc est per se actus, & illud per se potentia, sic enim satis apertè significant rationes formales causandi in his causis esse entitates absolutas earum, includentes respectus transcendentales actus, & potentiæ, & probatur discurrendo per omnes partes. Non enim exercere possunt causalitates suas per entitatem aliquam eis superadditam, sicut est calor igni, quia sunt causæ intrinsecæ compositi, ergo si per entitatem ei superadditam in hoc sensu causarent, jam compositum foret aggregatum per accidens, quia illud superadditum includeretur in essentia compositi, veluti per se, & proxima ratio causandi illud. Sed neque exercere possunt suas causalitates per suam entitatem absolutam præcisè sumptam, respectum transcendentalem actus, & potentiæ excludendo; Tum quia tunc non intelligerentur concurrere ad compositi constitutionem, ut potentia, & actus. Tum quia ut sibi invicem causæ, & compositi se invicem respiciunt ut compartes, non verò ut entitates absolutas, sic enim desiderantur tantum in prima notione, & secundum prædicata primi modi. Tum quia essentia materiæ, in eo quod ens, non dicit per se ordinem ad actum, sed absoluta est in se, & non ad aliud pariter, & forma in eo, quod ens, non dicit per se ordinem ad potentiam, ut in superioribus probatum est.

30 Remanet igitur, ut suas exerceant causalitates, tamquam per rationes proximas, & immediatas agendi, per suas entitates, includentes respectus transcendentales actus, & potentiæ. Tum quia ita semper explicuit Philosophus rationes causandi materiæ, & formæ, quia nimirum hæc est per se actus, illa per se potentia. Tum quia 5. Met. tex. 20. dixit, relationes secùdi modi in universum fundari super potentiam activam, & passivam, quas utique significavit esse relationes transcendentes, rebus à natura inditis. Tum quia in universum virtus absoluta causæ non est ei ratio agendi, nisi includendo respectum transcendentalem ad effectum, ut notavit Doctor 1. d. 7. qu. unic. sub L. & planè in hoc nulla est dissensio inter Thomistas, & Scotistas, dum enim illi negant, materiam, & formam causare per aliquam entitatem superadditam, quæ sit illis veluti proxima ratio causandi, per hoc excludere intendunt aliquod accidens superadditum materiæ, veluti est calor igni, quasi scilicet redicale, & primum principium causandi esset ipsa entitas materiæ, & formæ immediatum verò, & proximum, illa entitas superadditа, ita colligitur ex D. Tho. 1. Phys. text. 79. & 1. p. q. 5. art. 3. ad 3. idque solum probant rationes, quibus excludere conantur hanc entitatem superadditam, qualiscumque sita ponatur. Dum verò ex alia parte dicunt, materiam, & formam causare per proprias essentias, ac entitates, veluti per proximas, & immediatas rationes causandi, utique non excludunt ab ei rationem actus, & potentiæ, sed ita loquuntur, quia putant, respectum transcendentalem potentiæ constituere essentiam materiæ, & actum constituere formam, quare in decisione quæsiti hujus convenimus, & solum in hoc differimus, quod rationes veluti specificantes concursum materiæ, & formæ ipsi censet esse differentias intrinsecas earum, nos autem proprietates ab entitatibus absolutis earum dimanantes.

Sed in oppositum objicitur 1. Tum quia materia, & forma per se immediatè, & non per aptitudines superadditas constituunt compositum per exhibitionem suarum entitatum. Tum 2. quia reddens rationem Philosophus, cur ex materia, & forma fiat per se unum, inquit, quia hæc est per se actus, idest essentialiter actus, & illa per se potentia, idest essentialiter potentia, ut Scot. explicat 2. dist. 12. qu. 1. D. ergo ab earum essentia attendenda est ratio proxima, & præcisa causandi. Tum tandem, quia cum Doctor. in 2. d. 1. q. 2. E. ait, ad absolutum in causa sequi immediatè absolutum in effectu, utique pro ratione causandi, & virtute causativa assignavit absolutam virtutem causæ, secludens quemcumque respectum, ergo ita etiam modo loquendum est de rationibus causandi materiæ, & formæ.

31 Resp. materiam, & formam dici se ipsis, & immediatè causare compositum, ut excludatur aliquod accidens medium realiter distinctum, quod illis sit ratio agendi, non autem ad excludendas earum passiones, potentiam, & actum. Ad 2. quando ait Philosophus ex materia, & forma fieri per se unum, quia hæc est per se actus, & illa per se potentia, idest essentialiter, ut explicat Doctor, debet intelligi de perfeitate, & essentialitate in secundo modo dicendi per se, & quòd ita intelligendus sit Doctor, patet exeo, quod docet 3. dist. 2. quæst. 2. E. & 4. dist. 11. qu. 3. Gg. & alibi sæpè, reddens enim rationem, cur ex materia, & forma fiat per se unum, ait cum Philosopho, quia hæc est per se actus, & illa per se potentia, quærens iterum, cur hæc sit per se actus, & illa per se potentia, veniens ad immediata, inquit, quia hoc est hoc, & illud est illud, signum evidens, quòd quando assignat rationem potentiæ, & actus pro rationibus causandi materiæ, & formæ, utique non loquitur de earum essentiis præcisè sumptis. Ad 3. quando loc. cit. inquit, ad absolutum in causa sequi immediatè absolutum in effectu, excludit realitatem novam, sive absolutam, sive respectivam de novo advenientem causæ, quando actu causat, quæ verè mediet veluti via inter causam, & effectum, at non excludit respectum transcendentalem virtutis, seu potentiæ causativæ.

Secundò obiicitur. Tum quia materia per potentiam receptivam respicit tantummodo formam, non compositum, quod tamen est effectus principalis ejus, & pariter forma in ratione actus respicit materiam, non compositum. Tum 2. quia per potentiam receptivam non respicit formas, ut causabiles in ratione effectus, sed tantum ut receptibiles; imò per hanc potentiam respicit etiam animam rationalem, quam tamen non causat. Tum 3. quia intelligi potest materia esse causa formæ, absque eo, quòd sit potentia ejus receptiva, vel eam recipiat, & hoc eveniret, si per potentiam Dei absolutam forma aliqua sustentaretur in materia tantùm, non tamen illam actuaret per receptionem, nec faceret cum illa unum totum, ut de facto contingit in natura humana sustentata in Verbo, non tamen illud informante.

32 Resp. ad 1. & 2. materiam per potentiam receptivam non causare formam, neque compositum, id enim causat per potentiam constitutivam, ut diximus in disp. 2. quæst. 5. in principio, illam vero per potentiam sustentativam, ut diximus eadem quæst. art. 4. & art. 3. quæst. 7. in fine. Ad 3. ibi etiam negavimus, casum illum contingere posse, quòd forma sustentetur in materia, & eam non informet, quia sustentatio in genere causæ materialis, licèt sit modus ex natura rei distinctus ab unione, vel receptione, tamen necessario illum coexigit, & in hoc distinguitur à sustentatione in genere causæ efficientis. Et quando hic dicimus, materiam causare formam, & compositum, ut per se potentiam veluti per rationem proximam causandi, & specificativam causalitatis ejus, planè loqui non intendimus de potentia receptiva, sed de sustentativa in ordine ad formam, & constitutiva in ordine ad compositum, quas potentias esse ex natura rei ab invicem distinctas, ostendimus locis citatis.

Tertiò obiicitur, quia licèt in multis ratio prima, & proxima agendi distincta sint, ut in his, quæ agunt potentia media, tamen sæpè ratio proxima agendi est eadem cum essentia, ut in igne ratio proxima ignitionis est sua essentia, ergo multo magis id asserendum in proposito, cum istæ sint causæ intrinsecæ, & non extrinsecæ. Accedit, quòd illa est proxima ratio causandi, per quam respondetur interrogationi factæ, propter quid causa causat, sed huic interrogationi in proposito respondetur, quia materia est talis naturæ, & forma talis, ergo, &c. Denique relatio non potest esse proxima ratio causandi ens absolutum, & substantiale, sicut est compositum.

Resp. nihil realiter distinctum esse rationem causandi in materia, & forma, sed sicut quando in igne dicimus, essentiam suam esse illi rationem proximam agendi, non ob id excludimus respectum transcendentalem imbibitum realiter in ea, velut in potentia activa, ita in proposito dicimus, essentiam materiæ, & formæ esse illis rationem proximam agendi, seu causandi, includendo respectus transcendentales actus, & potentiæ. Ad 2. ita etiam intelligimus, dum illi interrogationis respondemus ideò ex materia, & forma fieri per se unum, quia materia est talis naturæ, & forma talis, idest quia materia est talis entitas, cujus proprietas est potentia, & forma talis entitas, cujus proprietas est actus, seu aptitudo informativa. Ad 3. utique quando dicimus, rationem potentiæ specificare concursum materiæ, & rationem actus concursum formæ, non intelligimus relationem illam solam esse rationem proximam, & integram causandi, sed involuimus entitatem absolutam cum relatione, hoc enim totum est illud, quod dicitur potentia activa, vel passiva, vel informativa, juxta diversitatem causarum.

QUÆSTIO IV.

De causalitatibus materiæ, & formæ, & conditionibus causandi.

33 Difficultas præsertim est de causalitate materiæ circa formam, utriusque circa compositum, nam pauci agnoscunt unionem, & generationem pro effectibus materiæ, aut quia potius putant esse causalitates materiæ, quam effectus, aut si ponunt effectus, non tamen ita propriè, ut sunt forma, & compositum, & communiter modus dicendi Recentiorum, quibus præivit Suar. in Met. disp. 15. sect. 4. n. 3. & sect. 6. nu. 9. & disp. 13. sect. 9. est, quòd causalitas materiæ circa formam, quæ de ejus potentia educitur, sit unio ad formam per modum receptionis, & passive informationis, & causalitas formæ circa materiam sit unio ejus ad materiam per modum activæ informationis, & pariter communis utriusque causalitas circa compositum sit earum unio ad invicem, & mutua communicatio, ex parte quidem materiæ per modum receptionis, ex parte verò formæ per modum informationis, ita Ruvius 2. Phys.